

1800.

Na osnovu člana 56 stav 4 Zakona o bezbjednosti hrane ("Službeni list CG", broj 57/15), Vlada Crne Gore, na sjednici od 17. novembra 2021. godine, donijela je

UREDBU
O DOPUNI UREDBE O KORIŠĆENJU ZDRAVSTVENIH I NUTRITIVNIH TVRDNJI
PRILIKOM OZNAČAVANJA, REKLAMIRANJA I PREZENTACIJE HRANE*

Član 1

U Uredbi o korišćenju zdravstvenih i nutritivnih tvrdnji prilikom označavanja, reklamiranja i prezentacije hrane* ("Službeni list CG", broj 6/17), u članu 5 poslije stava 3 dodaje se novi stav koji glasi:

“(4) Subjekat poslovanja prilikom označavanja, reklamiranja i prezentacije hrane može da koristi i odobrene nazive hrane koji se tradicionalno upotrebljavaju za označavanje posebnosti određene klase hrane ili pića koja bi mogla imati uticaja na zdravlje ljudi u skladu sa Prilogom 3 koji je sastavni dio ove uredbe.“

Član 2

Ova uredba stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

*U ovu uredbu prenijeta je Regulativa (EU) broj 2019/343 od 28. februara 2019.godine o predviđanju odstupanja od člana 1 stav 3 Regulative (EZ) br. 1924/2006 Evropskog parlamenta i Vijeća o prehranbenim i zdravstvenim tvrdnjama koje se navode na hrani za upotrebu određenih generičkih deskriptora (naziva hrane)

Broj: 04-5512
Podgorica, 17. novembra 2021. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
prof. dr **Zdravko Krivokapić**, s.r.

**ODOBRENI NAZIVI HRANE KOJI SE VEĆ TRADICIONALNO UPOTREBLJAVAJU ZA NAZNAČAVANJE
POSEBNOSTI ODREĐENE HRANE**

Hranljiva supstanca, supstanca, hrana ili kategorija hrane	Generički descriptor (naziv hrane)	Države članice u kojima se primjenjuje odstupanje
Tvrđi ili meki bomboni na bazi šećera, bez šećera i sa smanjenim brojem kalorija na bazi zaslađivača (polioli i/ili intenzivni zaslađivači) koji sadrže biljne ekstrakte, ekstrakte voća ili drugih biljnih supstanci, med ili slad	Brust-Caramellen Hustenbonbon	Njemačka, Austrija
	Halsbonbon, Hustenmischung, Hustenperle	Njemačka
	Hustenstopper, Hustenzuckerl	Austrija
	Cough drops	Ujedinjeno Kraljevstvo
	Hoestbonbon, Keelpastille	Holandija
	Rebuçados para a tosse	Portugalija
Tvrđi bomboni na bazi šećera, bez šećera i sa smanjenim brojem kalorija na bazi zaslađivača (polioli i/ili intenzivni zaslađivači)	Kurkkupastilli/Halspastill	Finska
Konditorski proizvodi (slatkiši) proizvedeni od rastvora šećera, glukoznog sirupa, invertnog šećera i/ili meda sa dodatkom biljnih sastojaka u obliku sirupa	Hustensirup	Austrija
Gazirano bezalkoholno piće koje sadrži gorki agens kinin u obliku aroma FL 14.011, FL 14.152 ili 14.155 u skladu sa propisom o prehrambenim aromama koje se mogu koristiti u i na hrani	Sljedeći izrazi, koji se upotrebljavaju kao dio opisnog naziva pića: „tonic” (na engleskom jeziku), zamijenjen izrazom „Толик” (na bugarskom jeziku), „tonik” (na češkom i slovačkom jeziku), „tónica” (na špankom i portugalskom jeziku), „tonica” (na italijanskom jeziku), „tonică” (na rumunskom jeziku)	Sve države članice Evropske unije
Pekarski proizvodi iz kategorije dvopeka	Biscotto salute	Italija

1801.

Na osnovu člana 218 Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata ("Službeni list CG", br. 64/17, 44/18, 63/18 i 82/20), Vlada Crne Gore, na sjednici od 17. novembra 2021. godine, donijela je

**ODLUKU
O IZRADI IZMJENA I DOPUNA PROSTORNO – URBANISTIČKOG PLANA
OPŠTINE ULCINJ**

Član 1

Pristupa se izradi Izmjena i dopuna Prostorno– urbanističkog plana Opštine Ulcinj ("Službeni list CG", broj 16/17) (u daljem tekstu: Izmjene i dopune PUP-a).

Član 2

Izmjene i dopune PUP-a izrađuju se i donose za cjelokupnu teritoriju lokalne samouprave na kopnu, sa pripadajućim morskim akvatorijumom.

Član 3

Za Izmjene i dopune PUP-a radiće se strateška procjena uticaja na životnu sredinu u skladu sa Zakonom o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu („Službeni list RCG“, broj 80/05 i „Službeni list CG“, br. 59/11 i 52/16).

Član 4

Rok za izradu Izmjena i dopuna PUP-a je 12 mjeseci od dana potpisivanja ugovora sa rukovodiocem izrade planskog dokumenta.

Član 5

Finansijska sredstva potrebna za izradu Izmjena i dopuna PUP-a obezbijediće se iz Budžeta Crne Gore sa pozicije organa državne uprave nadležnog za ekologiju, prostorno planiranje i urbanizam u iznosu od 50.000,00 eura.

Član 6

Izmjene i dopune PUP-a se izrađuje na osnovu Programskog zadatka koji je sastavni dio ove odluke.

Član 7

Danom stupanja na snagu ove odluke prestaje da važi Odluka o izradi Izmjena i dopuna Prostorno - urbanističkog plana Opštine Ulcinj („Službeni list CG“, broj 25/19).

Član 8

Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 04-5393/2

Podgorica, 17. novembra 2021. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
prof. dr **Zdravko Krivokapić**, s.r.

**PROGRAMSKI ZADATAK ZA IZRADU
IZMJENA I DOPUNA PROSTORNO-URBANISTIČKOG PLANA OPŠTINE ULCINJ**

I UVODNE NAPOMENE

U Prostorno-urbanističkom planu Opštine Ulcinj koji je donešen 2017. godine ("Službeni list CG", broj 16/17) je navedeno da je Opština Ulcinj veoma pogodno područje za eksploataciju solarne energije, te treba omogućiti razvoj u ovoj oblasti, kako kroz izgradnju velikih solarnih sistema (npr. solarne farme) tako i upotrebu solarne energije na lokalnom nivou u pojedinačnim objektima, što bi u značajnoj mjeri doprinijelo zadovoljenju potreba za električnom energijom i smanjilo opterećenje elektroenergetske mreže.

Vlada Crne Gore je na sjednici od 27. decembra 2018. godine, donijela Odluku o davanju u dugoročni zakup zemljišta na lokalitetu Briska Gora, Opština Ulcinj ("Službeni list CG", broj 86/18). U Odluci je navedeno da se u dugoročni zakup daje zemljište koje je u svojini Države Crne Gore na lokalitetu Briska Gora, Opština Ulcinj, koje obuhvata katastarske parcele u okviru KO Briska Gora, KO Zoganje i KO Darza, radi izgradnje solarne elektrane. Potpisivanjem Ugovora sa o zakupu zemljišta u državnoj svojini, Crna Gora se obavezala da će u roku od 12 mjeseci od dana potpisivanja istog, usvojiti plansku dokumentaciju koja bi bila osnov za izdavanje građevinske dozvole.

Radi stvaranja prostorno-planskih preduslova za realizaciju Ugovora o koncesiji, na osnovu Odluke o izradi izmjena i dopuna Prostorno-urbanističkog plana opštine Ulcinj ("Službeni list Crne Gore", broj 25/19) urađene su Izmjene i dopune PUP-a kojim je predloženo povećanje zone za izgradnju solarne elektrane sa 467 ha na 925.25 ha, tj. kapaciteta solarne elektrane sa 118 MW na 262 MW, a prepoznate su 3 prostorne cjeline u okviru zone za izgradnju solarnih elektrana na Briskoj Gori.

Vlada Crne Gore donijela je Odluku o donošenju Izmjena i dopuna Prostorno-urbanističkog plana opštine Ulcinj Zaključakom Vlade Crne Gore, broj 07-4434 od 01. oktobra 2020. godine, koji je stavljen van snage na sjednici održanoj dana 4. marta 2021. godine, zbog formalnih nedostataka u proceduri donošenja plana.

Takođe, Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj dana 4. februara 2021.godine, razmotrila Informaciju o praćenju realizacije Ugovora o zakupu zemljišta za izgradnju Solarne elektrane "Briska Gora" u Opštini Ulcinj s Predlogom četvrte izmjene Ugovora o zakupu zemljišta za izgradnju solarne elektrane, koje je dostavilo Ministarstvo kapitalnih investicija i zadužila to Ministarstvo da, u saradnji sa Ministarstvom ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, razmotri otvorena pitanja koja se odnose na Izmjene i dopune PUP-a Ulcinj koji je donešen bez mišljenja Agencije za zaštitu prirode na Stratešku procjenu uticaja na životnu sredinu, imajući u vidu realizaciju projekta o zakupu zemljišta za izgradnju Solarne elektrane "Briska Gora" u Opštini Ulcinj.

Međutim, procijenjeno je da je cjelishodnije započeti izradu novog plana imajući u vidu da pored navedenih postoje i dodatni razlozi za izmjene plana, a koji zahtijevaju da se plansko rješenje radi ispočetka.

Pravni osnov za izradu i donošenje Izmjena i dopuna Prostorno-urbanističkog plana Opštine Ulcinj sadržan je u članu 218 Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata („Službeni list CG“, br. 64/17, 44/18, 63/18 i 82/20) kojim je propisano da se državni i lokalni planski dokumenti predviđeni Zakonom o uređenju prostora i izgradnji objekata ("Službeni list CG", br. 51/08, 34/11, 35/13 i 33/14) mogu, do donošenja plana generalne regulacije Crne Gore, izrađivati odnosno mijenjati po postupku propisanom ovim zakonom.

Programski zadatak za izradu Izmjena i dopuna PUP-a Ulcinj izrađuje se u skladu sa članom 25 Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata, budući da je isti sastavni dio Odluke o izradi planskog dokumenta.

II OBUHVAT I GRANICE IZMJENA I DOPUNA PUP-A ULCINJ

Izmjene i dopune PUP-a Ulcinj izrađuju se i donose za cjelokupnu teritoriju lokalne samouprave na kopnu, sa pripadajućim morskim akvatorijumom.

Slika br.1: Obuhvat Izmjena i dopuna PUP-a Ulcinj na kopnu

III USLOVI I SMJERNICE PLANSKOG DOKUMENTA VIŠEG REDA I RAZVOJNIH STRATEGIJA

U postupku izrade Izmjena i dopuna PUP-a Ulcinj potrebno je voditi se uslovima i smjernicama iz sljedećih dokumenata:

- Prostornog plana Crne Gore do 2020 ("Službeni list CG", br. 24/08 i 44/12);
- Prostornog plana posebne namjene za Obalno područje Crne Gore ("Službeni list CG" broj 56/18);
- Važeće prostorno planske dokumentacije na državnom i lokalnom nivou;
- Studije zaštite kulturnih dobara za potrebe izrade PPPNOP;
- Studija zaštite kulturnih dobara za potrebe izrade PUP-a Ulcinj (2016. godina).
- Nacionalnih sektorskih strategija i master planova u oblastima održivog razvoja, turizma, saobraćaja, energetike, upravljanja otpadom i dr.;
- Pri izradi planskog dokumenta potrebno je imati u vidu i međunarodne sporazume i konvencije;
- Prilikom analize dokumentacione osnove potrebno je u obzir uzeti i bazne studije rađene za potrebe izrade novog Prostornog plana Crna Gore (21 bazna studija).
- Izmjene i dopune PUP-a treba izrađivati u skladu sa propisima kojima su uređuje oblast životne sredine, kulturnih dobara, zagađenja vazduha, buke, voda, otpada, zemljišta, energetike, putne infrastrukture, turizma, državnog premjera i katastra nepokretnosti i dr.
- U postupku izrade Izmjena i dopuna PUP-a potrebno je sagledati i predlog smjernica za izradu plana koje su dostavljene od strane Opštine Ulcinj (dopis br. 01-040/21-1213/3 od 23.08.2021. godine).

IV PRINCIPI, VIZIJA I CILJEVI PLANIRANJA, KORIŠĆENJA, UREĐENJA I ZAŠTITE PROSTORA

Strateško opredjeljenje Crne Gore je da racionalno i održivo koristi svoje prirodne i stvorene resurse i da se razvija kao ekološka država, u skladu sa ustavnim određenjem, kroz: primjenu principa održivog razvoja; nastavak tranzicijskih reformi; uključenje Crne Gore u evropske integrativne tokove i Evropsku uniju i potpunije korišćenje raznih oblika domaće i strane institucionalne i ekspertске pomoći i savjeta; širenje međunarodne ekonomske i druge razmjene; brži i održivi rast ekonomije;

unaprjeđenje socijalnog razvoja i socijalne kohezije; razvijanje različitih oblika društvene komunikacije i interakcije; očuvanje i razvijanje kulturnog (etničkog, vjerskog, rodnog i dr.) identiteta i raznolikosti; blagovremenu izradu i donošenje nedostajućih strateških dokumenata.

Vizija razvoja prostora Opštine Ulcinj prati viziju razvoja Primorskog regiona, koji, kao važan prostorni, ekonomski i društveni resurs Crne Gore, treba da se usmjereno i kontrolisano razvija, koristeći na održiv način svoje prirodne, kulturne i stvorene potencijale. U daljem razvoju moraju se poštovati evropski standardi i vrijednosti i uspostaviti pravila za kvalitetnu regulaciju i upravljanje prostorom.

Preduslov ravnomjernog, kvalitetnog i dugoročno održivog razvoja je unaprjeđenje ukupne infrastrukture.

Državne interese treba uskladiti sa interesima lokalne zajednice, a naročito u oblastima upravljanja i zaštite životne sredine, prirodne i kulturne baštine, razvoja privrednih aktivnosti, infrastrukturnih projekata i upravljanja infrastrukturnim sistemima.

Cilj izrade Izmjena i dopuna PUP-a je da se nakon sveobuhvatne analize postojećeg stanja, prepoznavanja problema i analize mogućnosti za usmjeravanje daljeg prostornog razvoja, stvore planski preduslovi za realizaciju Ugovora o zakupu zemljišta u državnoj svojini, radi izgradnje solarne elektrane. U smislu poštovanja principa održivog razvoja to zahtjeva ispunjavanje tri uslova: ekološku podobnost, ekonomsku isplativost i aktivnu zaštitu područja.

Kroz izradu Izmjena i dopuna PUP-a potrebno je stvoriti planske preduslove za rješavanje ključnih razvojnih problema, naročito za pojedine segmente koje plan tretira kao što su: infrastruktura, sa posebnim naglaskom na saobraćaj i komunalnu opremljenost, kontrolisan turistički razvoj, planski tretman neformalnih objekata, poštovanje svih aspekata zaštite životne sredine i dr.

V KONCEPTUALNI OKVIR PLANIRANJA, KORIŠĆENJA, UREĐENJA I ZAŠTITE PLANSKOG PODRUČJA SA STRUKTUROM OSNOVNIH NAMJENA POVRŠINA I KORIŠĆENJA ZEMLJIŠTA

Kroz izradu Izmjena i dopuna PUP-a potrebno je stvoriti prostorno planske preduslove za realizaciju projekta izgradnje solarne elektrane, kao i propisati uslove, mjere, smjernice za direktnu implementaciju planskog rješenja. Da bi se obezbijedila realizacija kompletnog projekta potrebno je obuhvatiti priključak solarne elektrane (planirati koridor za priključni dalekovod dovoljne širine da projektant u kasnijoj fazi nema problema oko definisanja trase). Isto važi i za kablovski vod ukoliko se donese odluka da priključak bude kabal.

Takođe, potrebno je u tekstualnom dijelu Izmjena i dopuna PUP-a dati sveobuhvatne i precizne smjernice za legalizaciju bespravno izgrađenih objekata, kao i smjernice za direktno sprovođenje za objekte namijenjene privrednim djelatnostima, na područjima za koja nije predviđena izrada planske dokumentacije nižeg reda. Isto tako potrebno je preispitati planiranu lokaciju uređaja za prečišćavanje otpadnih voda (sistemi za sakupljanje, prečišćavanje, odgovarajuća dispozicija u recipijent). U skladu s potrebama stanovništva treba osigurati prostor za djelovanje vjerskih zajednica.

VI METODOLOGIJA

Prilikom izrade Izmjena i dopuna PUP-a potrebno je pridržavati se postupka propisanog Zakonom o planiranju prostora i izgradnji objekata i Pravilnikom o metodologiji izrade planskog dokumenta i bližeg načina organizacije prethodnog učešća javnosti ("Službeni list CG", broj 88/17), a na šta upućuje član 218 stav 2 Zakona.

U skladu sa navedenim, Izmjene i dopune PUP-a se se izrađuje kroz sljedeće faze:

- analizu postojećeg stanja organizacije, uređenja i korišćenja prostora;
- izradu nacrtu planskog dokumenta;
- sprovođenje javne rasprave;
- izradu predloga planskog dokumenta.

Paralelno sa izradom Izmjena i dopuna PUP-a e predviđena je i izrada strateške procjene uticaja plana na životnu sredinu (u daljem tekstu: SPU) u skladu sa Zakonom o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu ("Službeni list RCG", broj 80/05 i "Službeni list CG", br. 59/11 i 52/16), čije elemente treba ugraditi u plan.

VII SADRŽAJ PLANSKOG DOKUMENTA

U pogledu propisanog sadržaja, kao i u pogledu nivoa detaljnosti i obima obrade Izmjena i dopuna PUP-a potrebno je pridržavati Pravilnika o bližem sadržaju i formi planskog dokumenta, kriterijumima namjene površina, elementima urbanističke regulacije i jedinstvenim grafičkim simbolima ("Službeni list CG", br. 24/10 i 33/14), a kako upućuje član 212 stav 5 Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata. Planska rješenja treba da budu vođena jasnom vizijom budućeg stanja u prostoru koje će uvažavati principe održivog razvoja i obezbijediti racionalnu organizaciju i uređenje prostora.

U skladu sa članom 22 Pravilnika, Izmjene i dopune PUP-a treba da sadrže više nivoa sagledavanja, i to za: ukupan prostor lokalne samouprave, prostor centra lokalne samouprave, kao i za prostor ostalih centara i naselja.

Za ukupan prostor lokalne samouprave, PUP sadrži:

- Polazne osnove;
- Ciljeve i scenarije prostornog razvoja;

- Osnovnu koncepciju namjene površina, uređivanja, izgradnje i korišćenja prostora i korišćenja i zaštite prirodnih resursa;
- Implementaciju Prostorno urbanističkog plana.

Za centar lokalne samouprave obavezno se radi generalno urbanističko rješenje, a po potrebi i za druge centre i naseljena mjesta. Generalno urbanističko rješenje zasnovano je na dugoročnoj strategiji i koncepciji uređenja prostora i izgradnje, a sadrži osnovu koncepcije i parametre izgradnje objekata prema vrsti i namjeni.

Takođe, u skladu sa članom 23 Pravilnika Izmjene i dopune PUP-a potrebno je da sadrže pravila uređenja i pravila građenja za ukupan prostor lokalne samouprave.

Izmjene i dopune PUP-a se izrađuju na kartama razmjere 1:25.000; 1:10.000; 1:5.000 i topografsko - katastarskim planovima razmjere 1:2.500.

Izmjene i dopune PUP-a, po utvrđenim fazama i za definisane segmente, treba da budu urađene i prezentovane u analognom i digitalnom formatu. Digitalni oblik – za tekstualni dio u standardu Microsoft Word i PDF formatu, a grafički u standardu Auto Cad i GIS formatu.

Izmjene i dopune PUP-a se izrađuju na kartama, topografsko-katastarskim planovima i katastrima vodova u digitalnoj formi i georeferenciranim ortofoto podlogama, a prezentira na kartama i topografsko-katastarskim planovima u analognoj formi izrađenim na papirnoj podlozi i isti moraju biti identični po sadržaju.

Analogne i digitalne forme geodetsko-katastarskih planova moraju biti ovjerene od strane organa uprave nadležnog za poslove katastra.

VIII OBAVEZE RUKOVODIOCA IZRADE PLANA

Rukovodilac izrade Izmjena i dopuna PUP-a, će nadležnom Ministarstvu, dostaviti na uvid, odnosno stručnu ocjenu u skladu sa Zakonom, sljedeće faze:

- Nacrt plana i
- Predlog plana.

Rukovodilac izrade će na osnovu sintezne ocjene postojećeg stanja, prostorno planske i studijske dokumentacije, ocjene iskazanih zahtjeva i potreba zainteresovane javnosti i organa za tehničke uslove, ocjene prirodnih uslova za razvoj, a naročito u dijelu mogućnosti korišćenja prostora i pogodnost terena za gradnju i analize mogućnosti za usmjeravanje daljeg prostornog razvoja u planskom periodu, kao i zahtjeva za utvrđivanje područja od posebnog značaja i/ili područja sa posebnim režimom zaštite, izraditi Nacrt plana.

Rukovodilac izrade će, saglasno Zakonu, dostaviti Nacrt Plana Ministarstvu kako bi se u zakonskom postupku sprovela procedura utvrđivanja Nacrta Plana.

Rukovodilac izrade je dužan da u Predlog Plana, a nakon sprovedenog postupka i stručne ocjene i javne rasprave, ugradi sve prijedloge i mišljenja nadležnih organa.

Predlog Plana će rukovodilac izrade dostaviti Ministarstvu, kako bi se u zakonskom postupku sprovela procedura donošenja ovog planskog dokumenta.

Po usvajanju plana, rukovodilac izrade će Ministarstvu predati konačnu verziju plana u adekvatnoj formi koja je definisana Pravilnikom o načinu potpisivanja, ovjeravanja, dostavljanja, arhiviranja i čuvanja planskog dokumenta ("Službeni list CG", br. 76/17 i 73/18).

1802.

Na osnovu člana 22 st. 2 i 9 Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata ("Službeni list CG", br. 64/17, 44/18, 63/18 i 82/20), Vlada Crne Gore, na sjednici od 17. novembra 2021. godine, donijela je

ODLUKU
O ODREĐIVANJU RUKOVODIOCA IZRADE IZMJENA I DOPUNA PROSTORNO-URBANISTIČKOG PLANA OPŠTINE ULCINJ I VISINI NAKNADE ZA RUKOVODIOCA I STRUČNI TIM ZA IZRADU IZMJENA I DOPUNA PROSTORNO-URBANISTIČKOG PLANA

1. Ovom odlukom određuje se rukovodilac izrade Izmjena i dopuna Prostorno-urbanističkog plana Opštine Ulcinj (u daljem tekstu: Izmjene i dopune PUP-a) i visina naknade za rukovodioca i stručni tim za izradu Izmjena i dopuna Prostorno-urbanističkog plana.

2. Za rukovodioca izrade Izmjena i dopuna PUP-a određuje se Ksenija Vukmanović, dipl.ing.arh.

3. Rukovodiocu i stručnom timu iz tačke 1 ove odluke utvrđuje se naknada u ukupnom iznosu od 50.000,00 eura.

4. Iznos pojedinačnih naknada za rukovodioca izrade i članove stručnog tima, iz tačke 3 ove odluke, određuje se ugovorom koji Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma zaključuje sa rukovodiocem izrade, odnosno članom stručnog tima.

5. Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 04-5393/2

Podgorica, 17. novembra 2021. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
prof. dr **Zdravko Krivokapić**, s.r.

1803.

Na osnovu člana 55a stav 1 Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti („Službeni list CG”, br. 12/18, 64/20 i 59/21), na predlog Savjeta za sagledavanje epidemiološke situacije usljed pojave epidemije zarazne bolesti COVID-19 i njenog uticaja na ekonomsko stanje u Crnoj Gori, Vlada Crne Gore je, 22. decembra 2021. godine, bez održavanja sjednice, na osnovu pribavljene saglasnosti većine članova Vlade, donijela,

ODLUKU

O IZMJENAMA ODLUKE O PREDUZIMANJU PRIVREMENIH MJERA USLJED POJAVE EPIDEMIJE ZARAZNE BOLESTI COVID-19 OD VEĆEG EPIDEMIOLOŠKOG ZNAČAJA

Član 1

U Odluci o preduzimanju privremenih mjera usljed pojave epidemije zarazne bolesti COVID-19 od većeg epidemiološkog značaja („Službeni list CG”, broj 124/21) u članu 4 stav 1 tačka 2 alineja 4 briše se.

Alineja 8 mijenja se i glasi:

„- ne dozvole održavanje svadbi, rođendana i drugih privatnih proslava, osim uz ograničavanje broja gostiju do 100 koji se istovremeno mogu nalaziti unutar ugostiteljskog objekta, na način da se na četiri kvadratna metra površine objekta nalazi jedan gost i da svi zaposleni i gosti posjeduju jedan od dokaza iz člana 2 stav 1 ove odluke.”

U alineji 10 riječi: „iz al. 2 do 9” zamjenjuju se riječima: „iz al. 2 do 8”.

Dosadašnje al. 5 do 10 postaju al. 4 do 9.

Poslije tačke 4 dodaje se nova tačka koja glasi:

„4a) obaveza privrednih društava, drugih pravnih lica i preduzetnika koji upravljaju skijalištima da rad skijališta organizuju, uz:

- poštovanje međusobne udaljenosti skijaša od najmanje dva metra tokom čekanja u redu,
- nošenje maski ili skijaških kapa koje prekrivaju nos i usta,
- korišćenje žičare tako da jednu skijašku korpu koristi samo jedno lice, osim ako se prevoze članovi zajedničkog porodičnog domaćinstva ili dva lica, ako sjede na krajnjim sjedištima, a nijesu članovi zajedničkog porodičnog domaćinstva,
- određivanje lica koje će vršiti kontrolu i biti odgovorno za poštovanje mjera iz al. 1, 2 i 3 ove tačke;”.

Tačka 11 mijenja se i glasi:

„11) obaveza sportskih organizacija, vlasnika i korisnika zatvorenih i otvorenih sportskih objekata tokom održavanja sportskih takmičenja i turnira sportista, da:

- ne dozvole ulazak zaposlenima i navijačima koji ne posjeduju jedan od dokaza iz člana 2 stav 1 ove odluke,
- ne dozvole ulazak navijača u broju koji je veći od jedne trećine ukupnog broja sjedišta i da organizuju sjedjenje tako da po dva sjedišta između navijača budu slobodna,
- odrede lica koje će vršiti kontrolu i biti odgovorno za poštovanje mjera iz al. 1 i 2 ove tačke;”.

Član 2

Član 5 mijenja se i glasi:

„Izuzetno od člana 4 stav 1 tačka 2 al. 1 i 6 ove odluke, ograničenje radnog vremena privrednih društava i preduzetnika koji obavljaju ugostiteljsku djelatnost u ugostiteljskim objektima (restorani, kafane, kafeterije, hotelski restorani i slični ugostiteljski objekti) i ograničenje vremena izvođenja muzičkog programa uz učešće pjevača i muzičara ne primjenjuje se 24, 25. i 31. decembra 2021. godine i 1, 2, 6. i 7. januara 2022. godine.”

Član 3

U članu 6 riječi: „do 22. decembra 2021. godine” zamjenjuju se riječima: „do 12. januara 2022. godine”.

Član 4

Ova odluka stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 04-6844

Podgorica, 22. decembra 2021. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
prof. dr **Zdravko Krivokapić**, s.r.

1804.

Na osnovu člana 55 stav 1 tač. 2 do 4 i tačka 9 i člana 55a stav 2 Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti ("Službeni list CG", br. 12/18, 64/20 i 59/21), na predlog Instituta za javno zdravlje Crne Gore, Ministarstvo zdravlja donijelo je

NAREDBU

**O IZMJENI NAREDBE ZA PREDUZIMANJE PRIVREMENIH MJERA ZA
SPRJEČAVANJE UNOŠENJA U ZEMLJU, SUZBIJANJE I SPRJEČAVANJE PRENOŠENJA
NOVOG KORONAVIRUSA**

Član 1

U Naredbi za preduzimanje privremenih mjera za sprječavanje unošenja u zemlju, suzbijanje i sprječavanje prenošenja novog koronavirusa („Službeni list CG”, br. 80/21, 84/21, 90/21, 91/21, 96/21, 102/21, 107/21, 112/21, 118/21, 120/21 i 124/21) u članu 2 riječi: „do 22. decembra 2021. godine” zamjenjuju se riječima: "do 12. januara 2022. godine".

Član 2

Ova naredba stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 8-501/20-129/3222

Podgorica, 22. decembra 2021. godine

Ministarka,
dr Jelena Borovinić Bojović, s.r.

1805.

Na osnovu člana 23 stav 6 Zakona o putevima ("Službeni list CG", broj 82/20), Ministarstvo kapitalnih investicija donijelo je

P R A V I L N I K
O BLIŽEM NAČINU, TEHNIČKIM ZAHTJEVIMA, POSEBNIM USLOVIMA I
ELEMENTIMA INTEROPERABILNOSTI ELEKTRONSKE NAPLATE PUTARINE

Član 1

Ovim pravilnikom propisuje se bliži način, tehnički zahtjevi, posebni uslovi i elementi interoperabilnosti elektronske naplate putarine.

Član 2

Elektronska naplata putarine (u daljem tekstu: ENP) je model beskontaktnog plaćanja putarine upotrebom uređaja za ENP za odgovarajuću kategoriju vozila.

Član 3

Izrazi upotrijebljeni u ovom pravilniku imaju sljedeća značenja:

- 1) **uređaj za ENP** je elektronski uređaj za plaćanje putarine (TAG);
- 2) **korisnik ENP** je fizičko lice odnosno pravno lice koje sa upravljačem puta ima zaključen ugovor o korišćenju ENP;
- 3) **ovlašćeni distributer ENP uređaja** je pravno lice koje vrši uslugu distribucije ENP uređaja, u ime i za račun upravljača puta;
- 4) **DSRC** (Dedicated Short Range Communication) je sistem komunikacije kratkog dometa.

Član 4

Elektronski sistemi za naplatu putarine su sistemi koji omogućavaju naplatu putarine korišćenjem najmanje jedne od sljedećih tehnologija:

- 1) satelitskog određivanja položaja vozila,
- 2) mobilne komunikacije upotrebom standarda GSM-GPRS (preporuka na GSM TS 03.60/23.060), i
- 3) 5,8 GHz mikrotalsne tehnologije (komunikaciju kratkog dometa (DSRC).

ENP sprovodi upravljač puta na način da se vozilima koja posjeduju uređaj za ENP omogući prolazak posebno označenim saobraćajnim trakama bez zaustavljanja i upotrebe gotovinskog plaćanja, osim ako uslovi bezbjednog i nesmetanog odvijanja saobraćaja nalažu drugačije.

Korišćenje uređaja za ENP moguće je u pripejd sistemu sa unaprijed uplaćenim iznosom dopune na uređaj za ENP, u skladu sa važećim ugovorom zaključenim između korisnika ENP i upravljača puta ili ovlašćenog distributera.

Izuzetno od stava 3 ovog člana, za budžetske korisnike, moguće je korišćenje uređaja za ENP u postpejd sistemu, na osnovu ispostavljenih računa, u skladu sa važećim ugovorom zaključenim između korisnika ENP i upravljača puta ili ovlašćenog distributera.

Korisnik ENP u zatvorenom sistemu naplate putarine registruje se preko uređaja za ENP prolaskom vozila kroz ulaznu i izlaznu naplatnu stanicu, posebno obilježenu saobraćajnom trakom za ENP.

Korisnik ENP u otvorenom sistemu naplate putarine vrši registrovanje prolaska vozila kroz ulazno/izlaznu naplatnu stanicu, koristeći uređaj za ENP i posebno obilježenu saobraćajnu traku za ENP.

U slučaju nedovoljnih sredstava na uređaju za ENP pri dolasku na izlaznu naplatnu stanicu, korisnik ENP vrši dopunu sredstava u prodajnim mjestima upravljača ili ovlašćenih distributera, u skladu sa odlukom koja uređuje visinu naknade za upotrebu javnog puta, njegovog dijela ili putnog objekta.

Član 5

Korisniku ENP obračunaće se i naplatiti na licu mjesta ili u naknadnom postupku najduža relacija odgovarajuće dionice, bez obzira na mjesto stvarnog ulaska i izlaska sa autoputa, u zavisnosti od kategorije vozila, kao i troškovi vanrednog postupka kada:

- 1) korisnik ENP sprovede elektronsku registraciju uzastopnog ulaska i izlaska na istoj naplatnoj stanici, naplata se vrši automatski, umanjnjem sredstava sa uređaja za ENP;
- 2) na uređaju za ENP ne postoji registrovan ulaz prilikom uključenja na auto-put;
- 3) na istoj naplatnoj stanici korisnik ENP sprovede elektronsku registraciju na više od jedne naplatne saobraćajne trake, bez instrukcija ovlašćenog lica upravljača puta;
- 4) korisnik ENP sprovede elektronsku registraciju uređaja za ENP bez vozila na naplatnoj stanici;
- 5) korisnik ENP sprovede elektronsku registraciju prelaska stanice za naplatu putarine vozilom čija kategorija vozila ne odgovara podacima sa uređaja za ENP;
- 6) se utvrdi da je prilikom podnošenja reklamacije korisnik ENP dao pogrešnu informaciju o ulaznoj stanici;
- 7) se na izlaznom naplatnom mjestu utvrdi da je od trenutka ulaska na auto-put isteklo 24 časa;
- 8) korisnik ENP sa uređajem za ENP dođe na saobraćajnu traku predviđenu za naplatu isključivo putem sistema magnetne kartice, obilježenu svjetlosnom signalizacijom.

Član 6

Tehnički zahtjevi koje treba da ispunjavaju pružaoci usluge evropske elektronske naplate putarine (u daljem tekstu: EENP) sa sjedištem na teritoriji Crne Gore i upravljač puta su:

- 1) da uređaj za ENP kojim se vrši plaćanje putarine u sistemu EENP, bude u skladu sa specifikacijom formata i tehničkim opisom za uslugu EENP datim u Prilogu 1;
- 2) sistem EENP kompatibilan sa uređajem za ENP iz tačke 1) ovog člana mora omogućiti razmjenu podataka između pružaoca usluge EENP i upravljača puta. Formati poruka za razmjenu podataka između pružaoca usluge EENP i upravljača državnog puta, navedeni su u Prilogu 2;
- 3) da tehnička oprema za pružanje usluge EENP bude kompatibilna sa elementima interoperabilnosti iz člana 8 ovog pravilnika.

Član 7

Posebni uslovi koje treba da ispunjavaju pružaoci usluge EENP sa sjedištem na teritoriji Crne Gore i upravljač puta su:

- 1) da je pravno lice registrovano za obavljanje djelatnosti organizovanja sistema naplate putarine;
- 2) da je kod pravnog lica uspostavljen standard MEST ISO 9001 ili ekvivalentan;
- 3) da imaju usvojen Plan upravljanja rizikom koji se odnosi na zaštitu informacija;

- 4) da dokažu da imaju tehničku opremu i deklaraciju Evropske komisije („CE”) ili sertifikat kojim potvrđuje usklađenost komponenata interoperabilnosti navedenih u Prilogu 3;
- 5) da dokažu sposobnost u pružanju usluga elektronske naplate putarine ili u odgovarajućoj oblasti.

Član 8

Elementi interoperabilnosti za pružanje usluge EENP koje treba da ispunjava upravljač puta su:

- 1) ENP antena na ulaznoj saobraćajnoj traci sa pripadajućom upravljačko-procesnom jedinicom;
- 2) ENP antena na izlaznoj saobraćajnoj traci sa pripadajućom upravljačko-procesnom jedinicom;
- 3) video nadzor visokog stepena pouzdanosti na svim saobraćajnim trakama opremljenim ENP antenama sa pripadajućom upravljačko procesnom jedinicom;
- 4) sistem za utvrđivanje kategorije vozila na ENP saobraćajnoj traci sa pripadajućom upravljačko-procesnom jedinicom;
- 5) telekomunikaciona oprema i infrastruktura potrebna za prenos EENP podataka unutar informacionih sistema;
- 6) server za prijem podataka od pružaoca usluge EENP, odnosno za obradu i razmjenu podataka prikupljenih sa ulaznih i izlaznih ENP saobraćajnih traka prema pružaocu usluge EENP, a server za prijem podataka treba da omogući razmjenu podataka sa pružaocem EENP usluge prema tehničkom opisu iz Priloga 2;
- 7) sistem za čuvanje i arhivu podataka sa rokom čuvanja podataka u trajanju od najmanje tri godine od dana nastanka transakcije iz usluge EENP;
- 8) prateća oprema i infrastruktura koja mora osigurati odgovarajući stepen zaštite opreme i aplikacija koje se koriste u sistemu pružanja usluge EENP.
Tehnički opis i specifikacija opreme iz stava 1 ovog člana dati su u Prilogu 4.

Član 9

Prilozi 1 do 4 čine sastavni dio ovog pravilnika.

Član 10

Odredbe čl. 6, 7 i 8 ovog pravilnika primjenjivaće se od dana pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

Član 11

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 07-342/21-13474/4

Podgorica, 20. decembra 2021. godine

Ministar,
Mladen Bojanić, s.r.

SPECIFIKACIJA FORMATA I TEHNIČKI OPIS ZA USLUGU EENP

Uređaj za ENP treba da bude kompatibilan sa sljedećim standardima i specifikacijama:

- 1) CEN DSRC;
- 2) GSS;
- 3) ISO/CEN EFC;
- 4) A1, CESARE/PISTA, CARDME, AutoPASS;
- 5) IP67;
- 6) EN 15509 SL0/SL1;
- 7) RS232 ili RS422/RS485 interfejs;
- 8) DSRC komunikacija: EN 12253:2004, EN 12795:2003, EN 12834:2003, EN 13372:2004, EN 16312, EN 15509, EN ISO 14906:2004, ISO/TS 12813: 2009.

Osnovne karakteristike:

- 1) upis i čitanje transakcija;
- 2) mogućnost istovremene obrade više transakcija;
- 3) ograničen pristup od strane operatera;
- 4) kontrola i upravljanje podacima na uređaju za ENP;
- 5) skladištenje transakcija;
- 6) zvučni signal nakon obavljene transakcije.

Zaštita podataka: DES/3-DES algoritam za enkripciju ključeva.

Garancija ispravnosti: vijek trajanja minimalno sedam godina.

Arhitektura:

- 1) karakteristike DSRC komunikacije:

- Pasivni RFID transponder,
- Učestalost 5.8 GHz;

- 2) ASIC komponente:

- analogni strujni modul,
- digitalni strujni modul,
- RISC 32-bitni procesor,
- minimalno 4 kB programske memorije.

Temperaturni uslovi rada:

- 1) temperatura skladištenja +5 °C do +40 °C;
- 2) radna temperatura -25 °C do +85 °C.

Napajanje:

- 1) 3V litijumska baterija;
- 2) vijek trajanja baterije minimalno sedam godina.

Interna struktura uređaja za ENP

DSRC komunikacija je zasnovana na standardu EN 15509. Struktura memorije uređaja za ENP sadrži dva elementa: sistemski i aplikacioni. Sistemski element sadrži podatke koji su u vezi sa samim uređajem i ne odnose se ni na jednu posebnu aplikaciju. Aplikacioni element sadrži podatke u skladu sa EN 15509 standardom nivoa bezbednosti

Lista atributa aplikacionog elementa:

ID atributa	Naziv atributa	Element	Dužina	Pristup
0	Oznaka EFC namjene	Provajder ugovora	3B	R/O
		Tip ugovora definisan od strane provajdera	2B	
		Verzija ECF namjene	1B	
16	Registarska oznaka vozila	Prijavljena registarska oznaka vozila	17B	R/O
17	Kategorija vozila	Specifična informacija provajdera usluge vezana za vozilo	1B	R/O
18	Dimenzije vozila	Ukupna dužina vozila	1B	R/O
		Ukupna visina vozila	1B	
		Ukupna širina vozila	1B	
19	Osovine vozila	Visina vozila u nivou prve osovine	1B	R/O
		Broj osovina vozila	1B	
20	Ograničenja mase vozila		6B	R/O
22	Specifične karakteristike vozila		4B	R/O
24	Identifikaciona oznaka uređaja	Identifikacioni broj uređaja definisan od strane proizvođača	1 + 4B	R/O
26	Status opreme	Brojač transakcija	2B	R/W

ID atributa	Naziv atributa	Element	Dužina	Pristup
29	Stanje pripejd kredita	Stanje na pripejd računu izraženo u valuti plaćanja	3B	R/O
30	Valuta plaćanja	Jedinica plaćanja izražena kao umnožak ili dio zvanične valute	2B	R/O
32	Način plaćanja	Broj ličnog računa (PAN)	10B	R/O
		Rok važenja računa na uređaju	2B	
		Kontrola upotrebe uređaja	2B	
33	Podaci o posljednjoj transakciji	Vrijeme transakcije (rezolucija 2s)	4B	R/W
		Provajder pri transakciji	3B	
		Kod lokacije pri transakciji	2B	
		Kod naplatne trake pri transakciji	1B	
		Tip transakcije (ulaz/naplata)	1B	
		Rezultata transakcije	1B	
		Naplaćena kategorija vozila	1B	
		Kategorija vozila definsana na uređaju	1B	
		Naplaćeni iznos	4B	
		Provajder ugovora pri transakciji	3B	
		Tip ugovora pri transakciji	2B	
		Verzija namjene pri transakciji	1B	
		Zaštitni kod transakcije	4B	
		34	Podaci o predposljednjoj transakciji	
Provajder pri transakciji	3B			
Kod lokacije pri transakciji	2B			
Kod naplatne trake pri transakciji	1B			
Tip transakcije (ulaz/naplata)	1B			
Rezultat transakcije	1B			
Naplaćena kategorija vozila	1B			
Definisana kategorija vozila	1B			
Naplaćen iznos	4B			
Provajder ugovor pri transakciji	3B			
Tip ugovora pri transakciji	2B			
Verzija namjene pri transakciji	1B			
Zaštitni kod transakcije	4B			
97	Tip ugovora		1 + 2B	R/W
99	Korisnički atribut		1 + 16B	R/W
107	Iznos upozorenja		1 + 3B	R/W
111	Ključ 1 provjere autentičnosti aplikacionog elementa		1 + 8B	N/A
112	Ključ 2 provjere autentičnosti aplikacionog elementa		1 + 8B	N/A
113	Ključ 3 provjere autentičnosti aplikacionog elementa		1 + 8B	N/A
114	Ključ 4 provjere autentičnosti aplikacionog elementa		1 + 8B	N/A
115	Ključ 5 provjere autentičnosti aplikacionog elementa		1 + 8B	N/A
116	Ključ 6 provjere autentičnosti aplikacionog elementa		1 + 8B	N/A
117	Ključ 7 provjere autentičnosti aplikacionog elementa		1 + 8B	N/A
118	Ključ 8 provjere autentičnosti aplikacionog elementa		1 + 8B	N/A
120	Ključ za pristup aplikacionom elementu		1 + 8B	N/A
122	Ključ za umanjenje/uvećanje pripejd kredita		1 + 8B	N/A
124	Ključ za izmjenu načina plaćanja (USET)		1 + 16B	N/A

**FORMATI PORUKA ZA RAZMJENU PODATAKA
IZMEĐU PRUŽAOCA USLUGE EENP I UPRAVLJAČA PUTA**

Formati poruke za razmjenu podataka treba da budu u skladu sa EN 15509 standardom.

U razmjenu podataka ulazi svaka transakcija (prolazak vozila kroz naplatnu saobraćajnu traku predviđenu za ENP) gdje je zabilježen ulazak vozila na dionicu auto-puta ili naplata putarine pri izlasku sa dionice auto-puta.

Definisana poruka je preuzeta iz već postojećeg ENP sistema koji je usklađen sa evropskim zahtjevima ENP interoperabilnosti.

<i>Sadržaj polja</i>	<i>Dužina polja</i>	<i>Napomena</i>
<i>Kod auto-puta</i>	1B	
<i>Kod stanice</i>	1B	
<i>Kod saobraćajne trake</i>	1B	
<i>UTC vrijeme kao ključ</i>	4B	Format: UNIH vrijeme
<i>Jedinstveni broj tekuće transakcije na konkretnom ENP uređaju</i>	4B	
<i>Rezultat transakcije</i>	1B	Korisnički definisana vrijednost
<i>Status transakcije</i>	1B	Korisnički definisana vrijednost
<i>Vrijeme transakcije u sekundama</i>	4B	Format: UNIH vrijeme
<i>Vrijeme transakcije u milisekundama</i>	4B	
<i>Kod države provajdera ugovora</i>	2B	
<i>Kod pružaoca usluge</i>	2B	
<i>Tip ugovora definisan od strane provajdera</i>	2B	
<i>Verzija EFC namjene</i>	1B	
<i>ID proizvođača uređaja za EHP</i>	2B	
<i>Zemlja izdavanja registarske oznake</i>	2B	
<i>Tip alfabeta registarske oznake</i>	1B	
<i>Registarsta oznaka</i>	11B	
<i>Kategorija vozila</i>	1B	
<i>ID taga</i>	4B	
<i>Status opreme (brojač transakcija na uređaju za ENP)</i>	2B	
<i>Tip ugovora</i>	2B	Korisnički definisana vrijednost
<i>Stanje pripejd kredita</i>	4B	
<i>Valuta plaćanja</i>	2B	
<i>Način plaćanja</i>	14B	
<i>Rok važenja računa na uređaju za ENP</i>	9B	Format: GGGGMMDD + NULL karakter
<i>Podaci o posljednjoj transakciji</i>		
<i>Vrijeme transakcije (rezolucija 2s)</i>	15B	Format: GGGGMMDDSSMMSS + NULL karakter
<i>Kod države pri transakciji</i>	2B	
<i>Kod pružaoca usluge pri transakciji</i>	2B	
<i>Kod autoputa</i>	1B	Korisnički definisana vrijednost
<i>Smjer kretanja</i>	1B	Korisnički definisana vrijednost
<i>Kod naplatne stanice</i>	1B	Korisnički definisana vrijednost
<i>Kod naplatne saobraćajne trake</i>	1B	
<i>Tip transakcije (ulaz/naplata)</i>	1B	
<i>Rezultat transakcije</i>	1B	Korisnički definisana vrijednost
<i>Naplaćena kategorija vozila</i>	1B	
<i>Kategorija vozila definisana na uređaju za ENP</i>	1B	

<i>Naplaćen iznos</i>	2B	
<i>Valuta plaćanja</i>	2B	
<i>Kod države provajdera ugovora</i>	2B	
<i>Kod pružaoca usluge</i>	2B	
<i>Tip ugovora definisan od strane provajdera</i>	2B	
<i>Verzija EFC namjene</i>	1B	
<i>Zaštitni kod transakcije</i>	4B	
<i>Vrijeme transakcije (rezolucija 2s)</i>	15B	Format: GGGGMMDDSSMMSS + NULL karakter
<i>Kod države pri transakciji</i>	2B	
<i>Kod pružaoca usluge pri transakciji</i>	2B	
<i>Kod autoputa</i>	1B	Korisnički definisana vrijednost
<i>Smjer kretanja</i>	1B	Korisnički definisana vrijednost
<i>Kod naplatne stanice</i>	1B	Korisnički definisana vrijednost
<i>Kod naplatne saobraćajne trake</i>	1B	
<i>Tip transakcije (ulaz/naplata)</i>	1B	
<i>Rezultat transakcije</i>	1B	Korisnički definisana vrijednost
<i>Naplaćena kategorija vozila</i>	1B	
<i>Kategorija vozila definisana na uređaju za ENP</i>	1B	
<i>Naplaćen iznos</i>	2B	
<i>Valuta plaćanja</i>	2B	
<i>Kod države provajdera ugovora</i>	2B	
<i>Kod pružaoca usluge</i>	2B	
<i>Tip ugovora definisan od strane provajdera</i>	2B	
<i>Verzija EFC namjene</i>	1B	
<i>Zaštitni kod transakcije</i>	4B	
<i>Iznos koji treba naplatiti</i>	2B	

USKLAĐIVANJE SA PROPISIMA I PRILAGOĐENOST ZA KORIŠĆENJE KOMPONENTI INTEROPERABILNOSTI

OCJENJIVANJE USAGLAŠENOSTI

Usaglašenost sa specifikacijama

Ocjenjivanje usaglašenosti komponenti sa zahtjevima ovog pravilnika i relevantnim tehničkim specifikacijama, sprovodi proizvođač komponenti interoperabilnosti (koji se koristi u pružanju EENP usluga) ili njegov ovlašćeni predstavnik, u skladu sa posebnim zakonom kojim se propisuju tehnički zahtjevi za proizvode i ocjenjivanje usaglašenosti i propisima donijetim na osnovu tog zakona.

Kao rezultat sprovedenog postupka ocjenjivanja usaglašenosti, proizvođač komponenti interoperabilnosti ili njegov ovlašćeni predstavnik, sačinjava Deklaraciju o usaglašenosti sa specifikacijama, po pribavljanju sertifikata o pregledu tipa od strane imenovanog/notifikovanog tijela, kada je to primjenjivo.

U zavisnosti od odabranog postupka ocjenjivanja usaglašenosti, Deklaracija o usaglašenosti sa specifikacijama obuhvata ocjenjivanje koje sprovodi proizvođač ili imenovano/notifikovano tijelo, a prema specifikacijama koje je potrebno ispuniti.

PRILAGOĐENOST ZA KORIŠĆENJE (INTEROPERABILNOST USLUGA)

Prilagođenost za korišćenje komponenti interoperabilnosti se procjenjuje kroz rad ili upotrebu komponenti u okviru usluge, koje su reprezentativno integrisane u sistem naplate EENP subjekta za naplatu putarine u čijoj nadležnosti će biti instalirana oprema u vozilu koje će saobraćati u određenom vremenskom periodu.

U cilju obavljanja takvog ispitivanja kroz iskustvo u radu sa ciljem da se pokaže interoperabilnost komponenti interoperabilnosti unutar usluge, proizvođač, pružalac usluga EENP ili ovlašćeni zastupnik:

- 1) saraduju direktno sa subjektom za naplatu putarine u čijoj nadležnosti će biti instalirana oprema u vozilu koje će saobraćati.

U ovom slučaju proizvođač, pružalac usluga EENP ili ovlašćeni zastupnik će:

- a) staviti u upotrebu jedan (ili više) primjeraka koji predstavljaju predviđeni proizvod;
- b) pratiti način rada komponenti interoperabilnosti putem procedure koju je subjekat za naplatu putarine usaglasio i pregledao;
- c) pružiti dokaz subjektu koji vrši naplatu putarine da komponente interoperabilnosti ispunjavaju sve uslove interoperabilnosti;
- d) sačiniti Deklaraciju o prilagođenosti za korišćenje, nakon pribavljanja Sertifikata o prilagođenosti za korišćenje koju obezbjeđuje subjekat za naplatu putarine. Deklaracija o prilagođenosti za korišćenje obuhvata ocjenjivanje koje sprovodi subjekat za naplatu putarine o prilagođenosti za korišćenje komponenti interoperabilnosti.

Subjekat za naplatu putarine će:

- 1) se saglasiti sa programom za potvrđivanje ispravnosti kroz iskustvo tokom rada;
- 2) odobriti procedure za praćenje načina rada u okviru usluga u svojoj nadležnosti i vršiti posebne provjere;
- 3) procijeniti interoperabilnost tokom rada u okviru svog sistema;
- 4) provjeriti prilagođenost za korišćenje u okviru svoje nadležnosti u slučaju uspješnog načina rada komponenti interoperabilnosti;
- 5) ili podnose zahtjev imenovanom/notifikovanom tijelu.

U ovom slučaju, proizvođač, pružalac usluga EENP ili ovlašćeni zastupnik će:

- 1) staviti u upotrebu jedan (ili više) primjeraka koji predstavljaju predviđeni proizvod;
- 2) pratiti način rada komponenti interoperabilnosti putem procedure dogovorene od strane imenovanog/notifikovanog tijela;
- 3) pružiti dokaz imenovanom/notifikovanom tijelu, da komponente interoperabilnosti ispunjavaju sve uslove interoperabilnosti, uključujući dobijene rezultate tokom rada;
- 4) sačiniti Deklaraciju o prilagođenosti za korišćenje, nakon pribavljanja Sertifikata o prilagođenosti za korišćenje imenovanog/notifikovanog tijela koja obuhvata ocjenjivanje koje sprovodi imenovano/notifikovano tijelo o prilagođenosti za korišćenje komponenti interoperabilnosti EENP unutar EENP usluge odabranog Subjekta, a posebno tamo gdje se uključene interkonekcije odnose na tehničke specifikacije, naročito one koje su funkcionalne prirode, a koje treba provjeriti.

Imenovano/notifikovano tijelo će:

- 1) uzeti u obzir deklaraciju o usklađenosti sa specifikacijama. Stoga, ponovno procjenjivanje neće biti potrebno za specifikacije koje su već obuhvaćene Deklaracijom o usaglašenosti, osim ako postoje dokazi da su problemi neinteroperabilnosti povezani sa takvim specifikacijama;
- 2) organizovati saradnju sa subjektom za naplatu putarine kojeg je izabrao proizvođač;
- 3) provjeriti tehničku dokumentaciju i programom za potvrđivanje ispravnosti kroz iskustvo tokom rada;
- 4) odobravati procedure za praćenje načina rada i usluga i vršiti poseban nadzor;
- 5) ocijeniti način interoperabilnosti sa sistemom i operativnim procesima Subjekta za naplatu putarine;
- 6) izdati sertifikat o prilagođenosti za korišćenje u slučaju uspješnog načina rada komponenti interoperabilnosti;
- 7) dati izvještaj sa objašnjenjem u slučaju neuspješnog načina rada komponenta interoperabilnosti, u kojem će se razmatrati pitanja koja mogu nastati kao rezultat neusaglašenosti sistema i procesa subjekta za naplatu sa važećim standardima i tehničkim specifikacijama i dati preporuke za rješavanje problema.

SADRŽAJ DEKLARACIJE O USAGLAŠENOSTI

Deklaracija o usaglašenosti sa specifikacijama i prilagođenosti za korišćenje i prateća dokumenta moraju imati datum i potpis.

Izjave moraju biti napisane na istom jeziku kao i uputstva i moraju da sadrže sljedeće:

- 1) propise donijete na osnovu Zakona o tehničkim zahtjevima za proizvode i ocjenjivanju usaglašenosti;
- 2) ime i adresu proizvođača, pružaoca EENP ili ovlašćenog predstavnika sa sjedištem u Evropskoj uniji (naziv privrednog subjekta i punu adresu, u slučaju ovlašćenog predstavnika, takođe navesti oznaku proizvođača ili projektanta);
- 3) opis komponenata interoperabilnosti (brend, tip, verzija, itd.);
- 4) opis primjenjenih procedura za sačinjavanje deklaracije o usaglašenosti sa specifikacijama ili deklaracije o prilagođenosti za korišćenje;
- 5) sve relevantne zahtjeve koje ispunjavaju komponente interoperabilnosti, posebno njihove uslove korišćenja;
- 6) kada je to primjenjivo, ime i adresu subjekta za naplatu putarine koji je uključen u proceduru koje se treba pridržavati radi postizanja usklađenosti sa specifikacijama ili procjenu prilagođenosti za korišćenje;
- 7) po potrebi, pozivanje na tehničke specifikacije;
- 8) identifikaciju potpisnika ovlašćenog za sklapanje ugovornih obaveza u ime proizvođača ili njegovog ovlašćenog predstavnika osnovanog u Evropskoj uniji.

PRILOG 4

TEHNIČKI OPIS I SPECIFIKACIJA ENP OPREME

ENP antena komunicira sa uređajem za ENP preko bidirekcionog RF signala učestalosti 5,8 GHz u skladu sa sljedećim DSRC standardima:

- 1) CEN DSRC
- 2) RTTT-DSRC i EFC standardi:
  - EN 12253:2004
  - EN 12795:2003
  - EN 12834:2003
  - EN 13372:2004
  - EN ISO 14906:2004
  - GSS

ENP antena treba da ima sljedeće tehničke karakteristike:

- 1) opseg učestalosti: 5,795 GHz – 5,815 GHz
- 2) radne učestalosti:
  - Kanal 1: 5.7975 GHz ± 2.5 MHz
  - Kanal 2: 5.8025 GHz ± 2.5 MHz
  - Kanal 3: 5.8075 GHz ± 2.5 MHz
  - Kanal 4: 5.8125 GHz ± 2.5 MHz
- 3) polarizacija antene: lijevo kružna
- 4) snaga zračenja: ≤ 33 dBm EIRP
- 5) brzina prenosa u downlinku: 500 kbit/s
- 6) brzina prenosa u uplinku: 250 kbit/s
- 7) radna temperatura: –33 °C do +55 °C
- 8) temperatura skladištenja: –40 °C do +70 °C
- 9) nivo zaštite: IP67 (IEC 60529)
- 10) prosječno vrijeme između otkaza: 130.000 sati

1806.

Na osnovu člana 132c stav 5 Zakona o zaštiti potrošača („Službeni list CG“, br. 2/14, 43/15, 70/17 i 67/19), Ministarstvo ekonomskog razvoja donijelo je

P R A V I L N I K
O PROGRAMU I NAČINU POLAGANJA ISPITA ZA STRUČNO OSPOSOBLJAVANJE
LICA ZADUŽENIH ZA SPROVOĐENJE POSTUPKA VANSUDSKOG RJEŠAVANA
SPOROVA

Predmet

Član 1

Ovim pravilnikom propisuje se program i način polaganja ispita za stručno osposobljavanje lica zaduženih za sprovođenje postupka vansudskog rješavanja sporova (u daljem tekstu: stručni ispit) i obrazac uvjerenja o položenom ispitu.

Program polaganja stručnog ispita

Član 2

Program polaganja stručnog ispita sa literaturom dat je u Prilogu 1.

Uslovi za polaganje stručnog ispita

Član 3

Organ državne uprave nadležan za zaštitu potrošača (u daljem tekstu: Ministarstvo) najmanje jednom godišnje objavljuje poziv za polaganje stručnog ispita na internet stranici.

Stručni ispit može da polaže lice koje ispunjava uslove iz člana 132c stav 1 Zakona o zaštiti potrošača.

Lice iz stava 2 ovog člana podnosi zahtjev za polaganje stručnog ispita Ministarstvu na obrascu 1.

Uz zahtjev iz stava 3 ovog člana dostavljaju se:

- 1) kopija biometrijske lične karte,
- 2) ovjerena kopija dokaza o stručnoj spremi, i
- 3) potvrda o radnom iskustvu.

Rješenje o ispunjenosti uslova za polaganje stručnog ispita

Član 4

Nakon prijema zahtjeva iz člana 3 stav 3 ovog pravilnika Ministarstvo donosi rješenje o ispunjenosti uslova za polaganje stručnog ispita u roku od osam dana od dana prijema zahtjeva.

Komisija za obuku i polaganje stručnog ispita

Član 5

Stručni ispit se polaže pred Komisijom za obuku i polaganje stručnog ispita (u daljem tekstu: Komisija).

Komisija ima predsjednika i četiri člana.

Za predsjednika i članove Komisije može da bude imenovano lice sa završenim VII1 nivoom nacionalnog okvira kvalifikacija i najmanje pet godina radnog iskustva, odnosno tri godine radnog iskustva na poslovima zaštite prava potrošača.

Predsjednika i članove Komisije imenuje ministar ekonomskog razvoja.

Stručno-administrativne poslove za Komisiju obavlja sekretar.

Za sekretara Komisije može biti imenovano lice sa završenim VIII1 nivoom nacionalnog okvira kvalifikacija i najmanje dvije godine radnog iskustva.

Organizovanje obuke za polaganje stručnog ispita

Član 6

Predsjednik Komisije određuje datum, vrijeme i mjesto održavanja obuke za polaganje stručnog ispita.

Sekretar Komisije objavljuje obavještenje o datumu, vremenu i mjestu održavanja obuke iz stava 1 ovog člana na internet stranici Ministarstva najkasnije 30 dana prije početka obuke.

Obuka iz stava 1 ovog člana sprovodi se u skladu sa Prilogom 2.

Organizovanje stručnog ispita

Član 7

Predsjednik Komisije određuje datum, vrijeme i mjesto polaganja stručnog ispita.

Sekretar Komisije objavljuje obavještenje o datumu, vremenu i mjestu polaganja stručnog ispita na internet stranici Ministarstva najkasnije 30 dana prije dana polaganja tog ispita.

Način polaganja stručnog ispita

Član 8

Usmeni dio ispita je javan i polaže se pred Komisijom.

Licu kome je izdato rješenje o ispunjenosti uslova za polaganje stručnog ispita (u daljem tekstu: kandidat) postavljaju po tri pitanja iz opštih tema i tri pitanja iz jedne od posebnih tema po izboru tog kandidata datih u Prilogu 1.

Uspjeh kandidata

Član 9

Komisija ocjenjuje usmeni ispit sa ocjenom "položio" ili "nije položio".

Odlaganje i odustanak od polaganja

Član 10

Komisija može na pisani zahtjev kandidata, odložiti polaganje stručnog ispita tom kandidatu, zbog bolesti kandidata ili drugih opravdanih razloga, za sljedeći rok za polaganje ispita.

Kandidat koji odustane od započetog polaganja ispita i ne pristupi polaganju ispita ili odloženom polaganju ispita, smatra se da nije položio stručni ispit.

Popravni ispit

Član 11

Kandidat koji je dobio ocjenu „nije položio“ može ponovo da polaže stručni ispit.

Zapisnik

Član 12

O toku polaganja stručnog ispita sekretar Komisije vodi zapisnik.

Zapisnik iz stava 1 ovog člana sadrži:

- 1) dan, vrijeme i mjesto polaganja stručnog ispita;
- 2) ime i prezime kandidata;
- 3) datum i mjesto rođenja kandidata;

- 4) broj rješenja kojim je odobreno polaganje stručnog ispita;
- 5) sastav Komisije;
- 6) podatak da kandidat nije pristupio polaganju stručnog ispita, odustao od ispita ili je tražio odlaganje ispita;
- 7) vrijeme završetka stručnog ispita;
- 8) ocjena stručnog ispita, odnosno popravnog ispita.

Zapisnik sačinjava sekretar Komisije, a potpisuje ga predsjednik Komisije.

Uvjerenje o položenom stručnom ispitu i evidencija

Član 13

Nakon položenog ispita kandidat dobija uvjerenje o položenom stručnom ispitu.

Uvjerenje o položenom stručnom ispitu Ministarstvo izdaje na obrascu 2.

Ministarstvo vodi evidenciju o izdatim uvjerenjima o položenom stručnom ispitu.

Prilozi i obrasci

Član 14

Prilozi 1 i 2 i obrasci 1 i 2 čine sastavni dio ovog pravilnika.

Stupanje na snagu

Član 15

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 012-328/21-8672/4

Podgorica, 21. decembra 2021. godine

Ministar,
mr **Jakov Milatović**, s.r.

PROGRAM POLAGANJA STRUČNOG ISPITA**1. Opšta tema - pravo zaštite potrošača i vansudsko rješavanje sporova potrošača:**

- 1) Razvoj prava zaštite potrošača – građanskopravni i javnopravni elementi; izvori prava, pojam potrošača i trgovca;
- 2) Alternativno rješavanje sporova – opšti dio i posebni dio za sporove potrošača (svrha, pojam i vrste);
- 3) Pojam arbitraže, obavezujućih odluka, neobavezujućih odluka (preporuka), posredovanja;
- 4) Osnovna načela vansudskog rješavanja sporova potrošača (načelo slobode, načelo efikasnosti, načelo poštenog postupka, načelo nezavisnosti i nepristranosti, načelo zakonitosti, načelo transparentnosti);
- 5) Odnos vansudskog rješavanja sporova potrošača i ustavnih garancija (pravo na sudsku zaštitu, pravo na pošteno suđenje);
- 6) Vrste tijela za vansudsko rješavanje sporova potrošača u odnosu na: vrste postupka koje sprovode, vrste osnivača i područje djelovanja;
- 7) Obaveze trgovaca u pogledu rješavanja žalbi potrošača i informisanja o mogućnostima vansudskog rješavanja spora;
- 8) Posebni uslovi za tijela za vansudsko rješavanje sporova potrošača kod trgovaca i kod interesnih udruženja;

2. Opšta tema - pravila postupka pred tijelima za vansudsko rješavanje sporova potrošača:

- 1) Pokušaj sporazumnog rješenja spora neposredno sa trgovcem;
- 2) Pokretanje postupka;
- 3) Prethodno preispitivanje dopuštenosti postupka;
- 4) Izuzeće lica koja vode postupak;
- 5) Ostvarivanje efikasnosti i brzine postupka te kontradiktornosti i pravičnosti;
- 6) Usmena rasprava i sprovođenje dokaza;
- 7) Donošenje odluke;
- 8) Obavezujuća odluka – dobrovoljnost, zakonitost i tužba za poništaj;
- 9) Neobavezujuća odluka (preporuka) i pravna priroda;
- 10) Poravnanje – sadržaj, uslovi za dopuštenost i pravni učinak;
- 11) Osnovno o troškovima postupka;
- 12) Uticaj postupka vansudskog rješavanja sporova potrošača na rokove zastare i prekluzivne rokove;
- 13) Odbor za vansudsko rješavanje potrošačkih sporova - Osnovno o načelima postupka pred Odborom;

3. Opšta tema - prava potrošača u pravnim odnosima sa trgovcima:

- 1) Osnovno o strukturi i sadržaju Zakona o zaštiti potrošača i odnosu sa drugim zakonima koji sadrže odredbe o zaštiti potrošača;
- 2) Obaveze trgovaca u vezi sa isticanjem cijena, informisanju o robi i uslugama,
- 3) Obaveze trgovaca u vezi sa prodajnim pogodnostima;
- 4) Osnovno o pravima potrošača u oblasti javnih usluga (usluga od javnog interesa);
- 5) Saobraznosti proizvoda ugovoru i garancija i garantni list;
- 6) Obaveze trgovca u vezi sa ugovorima zaključenim na daljinu i van poslovnih prostorija;
- 7) Nepoštene (obmanujuće i agresivne) poslovne prakse;
- 8) Nepoštene ugovorne odredbe;
- 9) Zaštita kolektivnih interesa potrošača;
- 10) Nosioci zaštite potrošača;
- 11) Uloga i nadležnosti organa uprave nadležnog za poslove inspeksijskog nadzora, drugih organa i institucija nadležnih za nadzor u oblasti zaštite potrošača;

4. Posebne teme koje se odnose na prava potrošača u posebnim oblastima privrede:

- 1) Prodaja roba i usluga (Posebni aspekti obaveze trgovca kod nesaobraznosti proizvoda i po osnovu garancije, Posebni aspekti nepoštene poslovne prakse, Odgovornost trgovca za štetu na proizvodu datom na popravku, Odgovornost proizvođača za naknadu štete prouzrokovane upotrebom neispravnog proizvoda);
- 2) Finansijske usluge (potrošački krediti i potrošački stambeni krediti, ugovori o drugim finansijskim uslugama, ugovori o finansijskim uslugama zaključeni na daljinu, opšti uslovi poslovanja u bankarskim ugovorima sa potrošačima i kod platnog prometa);
- 3) Elektronske komunikacije (Obaveze operatora i Agencije, Podaci o saobraćaju, Inspeksijski nadzor, Ostvarivanje i zaštita prava korisnika javnih elektronskih komunikacionih usluga u skladu sa zakonima kojim se uređuju elektronske komunikacije i poštanska djelatnost);
- 4) Turizam i ugostiteljstvo (Rješavanje sporova koji se odnose na pitanja vezana reklamno-informativni materijal, izmjenu ugovorene cijene, pravo putnika da odustane od ugovora, zamjenu putnika drugim licem, naknadu štete, izmjenu programa putovanja, odgovornost za organizovanje putovanja, garanciju

za paket - aranžmane i naknadu štete putniku, Obaveze turističke agencije, Ugovor o turističkom paket – aranžmanu, Obaveze ugostitelja, Obaveze izdavaoca);

- 5) Usluge od javnog interesa (Prava potrošača na usluge od javnog interesa, Potrošačka prava kod usluga od javnog interesa, Uslovi korišćenja usluga od javnog interesa, Zaključivanje ugovora o pružanju javne usluge i priključak na distributivnu mrežu (snadbijevanje vodom i električnom energijom), Kvalitet usluge od javnog interesa, Modernizacija distributivne mreže, Zabrana obustavljanja pružanja usluga i prinudne naplate, Potrošački servis trgovca koji pruža usluge od javnog interesa).

LITERATURA

- 1) Zakon o zaštiti potrošača ("Službeni list CG", br. 2/14, 6/14, 43/15 70/17 i 67/19),
- 2) Pravilnik o bližim kriterijumima za izbor članova Odbora za vansudsko rješavanje potrošačkih sporova ("Službeni list CG", broj 56/20),
- 3) Odluka o utvrđivanju Liste organa nadležnih za inspekcijski nadzor nad sprovođenjem Zakona koji sadrže odredbe o zaštiti potrošača ("Službeni list CG", broj 53/21),
- 4) Pravilnik o informativnom obrascu o pravu potrošača na jednostrani raskid ugovora zaključenog van poslovnih prostorija ili na daljinu ("Službeni list CG", broj 52/20),
- 5) Pravilnik o obrascu jednostranog raskida ugovora zaključenog van poslovnih prostorija ili na daljinu ("Službeni list CG", broj 52/20),
- 6) Pravilnik o proizvodima za koje se ne ističe cijena po jedinici mjere ("Službeni list CG", br. 41/14 i 14/15),
- 7) Pravilnik o listi proizvoda, načinu isticanja i vrsti objekata u kojima se ističu obavještenja o robi na Brajevom pismu ("Službeni list CG", br. 30/17, 40/19, 32/20 i 63/21)
- 8) Zakon o unutrašnjoj trgovini ("Službeni list CG", br. 49/08, 40/11, 38/19),
- 9) Zakon o potrošačkim kreditima ("Službeni list CG", broj 51/13),
- 10) Odluku o sadržaju obrasca za informisanje potrošača o potrošačkim kreditima ("Službeni list CG", broj 35/13),
- 11) Odluku o jedinstvenom načinu obračuna i iskazivanja efektivne kamatne stope na kredite i depozite ("Službeni list CG", br. 51/13 i 52/14),
- 12) Zakon o kreditnim institucijama ("Službeni list CG", br. 72/19, 82/20 i 8/21),
- 13) Zakon o zaštiti potrošača-korisnika finansijskih usluga ("Službeni list CG", broj 43/15),
- 14) Zakon o platnom prometu ("Službeni list CG", br. 62/13 i 6/14),
- 15) Zakon o elektronskim komunikacijama ("Službeni list CG", br. 40/13, 56/13, 2/17 i 49/19),
- 16) Pravilnik o prenosivosti brojeva ("Službeni list CG", broj 28/14),
- 17) Pravilnik o kvalitetu javnih elektronskih komunikacionih usluga ("Službeni list CG", broj 2/18),
- 18) Zakon o turizmu i ugostiteljstvu ("Službeni list CG", br. 2/18, 4/18, 13/18, 25/19 i 76/20),
- 19) Pravilnik o sadržaju standardnog informacionog obrasca za ugovore o turističkim uslugama ("Službeni list CG", broj 30/15),
- 20) Pravilnik o sadržaju standardnog obrasca za jednostrani raskid ugovora o turističkim uslugama ("Službeni list CG", broj 30/15),
- 21) Zakon o obligacionim odnosima ("Službeni list CG", br. 47/08, 4/11 i 22/17),
- 22) Zakon o energetici ("Službeni list CG", br. 5/16, 51/17 i 82/20),
- 23) Opšti uslovi za snadbijevanje električnom energijom ("Službeni list CG", broj 70/16),
- 24) Pravila za odlučivanje po prigovorima kupaca priključenih na distributivni sistem ("Službeni list CG", br. 10/18 i 25/19),
- 25) Pravila o minimum kvaliteta isporuke i snadbijevanja električnom energijom ("Službeni list CG", broj 50/17),
- 26) Zakon o komunalnim djelatnostima ("Službeni list CG", br. 55/16, 74/16 i 66/19).

PRILOG 2

ORGANIZOVANJE OBUKE ZA POLAGANJE STRUČNOG ISPITA

Program obuke za polaganje stručnog ispita traje 24 časa, koji se raspoređuju u četiri radna dana (šest časova dnevno).

Svaki radni dan sadrži obuku u obliku predavanja, praktičnih vježbi i simulacije postupka, raspoređenu po časovima u trajanju od 45 minuta do 90 minuta, sa pauzama između časova.

Obuku za polaganje stručnog ispita sprovode članovi Komisije za obuku i polaganje stručnog ispita.

Na kraju svakog dana član Komisije koji sprovodi obuku iz oblasti prava zaštite potrošača upućuju kandidate na propise i pravnu literaturu za pripremu ispita iz Priloga 1 ovog pravilnika (zakone i druge propise), kao i drugu odgovarajuću stručnu literaturu, sudsku praksu i dr.

CRNA GORA

(ORGAN DRŽAVNE UPRAVE NADLEŽAN ZA POSLOVE ZAŠTITE PRAVA POTROŠAČA)

ZAHTJEV ZA POLAGANJE STRUČNOG ISPITA

_____ iz _____ rođen/a
_____ godine, sa završenom _____ (nivo kvalifikacije obrazovanja).

Datum: _____

Adresa: _____

Potpis: _____

CRNA GORA

(ORGAN DRŽAVNE UPRAVE NADLEŽAN ZA POSLOVE ZAŠTITE PRAVA POTROŠAČA)

Na osnovu člana 13 Pravilnika o programu obuke i načinu polaganja stručnog ispita za lica za sprovođenje postupka vansudskog rješavanja potrošačkih sporova ("Službeni list CG", broj _____) Ministarstvo ekonomskog razvoja izdaje

**UVJERENJE
O POLOŽENOM STRUČNOM ISPITU ZA LICA ZA SPROVOĐENJE POSTUPKA
VANSUDSKOG RJEŠAVANJA POTROŠAČKIH SPOROVA**

_____ (ime i prezime kandidata/kandidatkinje), iz _____
rođen/a _____ godine, sa završenim (nivo kvalifikacije obrazovanja) _____, dana
_____ godine, u _____, položio/la je Stručni ispit za lica za sprovođenje postupka
vansudskog rješavanja potrošačkih sporova pred Komisijom za obuku i polaganje stručnog ispita.

Mjesto i datum: _____

_____
Potpis predsjednika Komisije za obuku i polaganje ispita

1807.

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

PETO ODJELJENJE

PREDMET RAŽNATOVIĆ protiv CRNE GORE
(Predstavka br. 14742/18)

PRESUDA

Čl. 2 (Materijalni aspekt) • Život • Pozitivne obaveze • Nema uvjerljivih dokaza da bi se odstupilo od nalazišta domaćih sudova kojima je utvrđeno da državna Klinika za psihijatriju nije znala niti je morala znati da je postojala neposredna opasnost po život pacijenta na dobrovoljnoj osnovi izvršenjem samoubistva

STRAZBUR
2. septembar 2021. godine

Ova presuda je postala pravosnažna pod okolnostima utvrđenim članom 44 stav 2 Konvencije. Može biti predmet redakcijske izmjene.

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

U predmetu Ražnatović protiv Crne Gore,

Evropski sud za ljudska prava (Peto odjeljenje), na zasjedanju Vijeća u sastavu:

Síofra O'Leary, *predsjednik,*

Ganna Yudkivska,

Jovan Ilievski,

Lado Chanturia,

Ivana Jelić,

Arntfinn Bårdsen,

Mattias Guyomar, *sudije,*

i Victor Soloveytchik, *registrar Odjeljenja,*

Razmatrajući:

predstavku (br. 14742/18) protiv Crne Gore koju su podnijeli Sudu, na osnovu člana 34 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: „Konvencija”), tri crnogorska državljanina, g-din Dejan Ražnatović, g-din Darko Ražnatović i g-din Radojica Ražnatović (u daljem tekstu: „podnosioci predstavke“), 20. marta 2018. godine;

odluku da se Vlada Crne Gore (u daljem tekstu: „Vlada”) obavijesti o pritužbama po osnovu materijalnog aspekta člana 2 Konvencije u vezi samoubistva M.R. i da proglasi neprihvatljivim ostatak predstavke;

izjašnjenja stranaka;

Nakon vijećanja na sjednici zatvorenoj za javnost, održanoj 6. jula 2021. godine,

Donosi sljedeću presudu, koja je usvojena tog dana:

UVOD

1. Podnosioci predstavke su se žalili na osnovu materijalnog aspekta člana 2 Konvencije da je njihova majka i supruga, M.R., bila u stanju da počinu samoubistvo zbog nemara državne Klinike za psihijatriju u kojoj je bila hospitalizovana na dobrovoljnoj osnovi.

ČINJENICE

2. Podnosioci predstavke su rođeni 1980. godine, 1987. godine i 1952. godine i žive u Podgorici. Zastupao ih je B. Lutovac, advokat iz Podgorice.

3. Vladu Crne Gore je zastupala njena zastupnica, g-đa V. Pavličić.

4. Činjenice ovog predmeta, kako su ih podnijele stranke, mogu se rezimirati kako slijedi.

5. Majci i supruzi podnosilaca predstavke, M.R. (rođenoj 1995. godine) dijagnostikovana je depresija 1999. godine.

6. U periodu od 2000. do 2003. godine, ona je dobrovoljno liječena na Klinici za psihijatriju u Podgorici, u Specijalnoj bolnici za psihijatriju u Dobroti i na Institutu za mentalno zdravlje u Beogradu u više navrata. Tokom ovog perioda jednom je pokušala da izvrši samoubistvo (31. decembra 2001. godine) kada je bila kod kuće.

7. U periodu od 2003. do 2006. godine bila je dispanzerski pacijent Klinike za psihijatriju u Podgorici, mada ne redovan. Dana 6. decembra 2006. godine primljena je kao dobrovoljan pacijent na istoj Klinici zbog pokušaja samoubistva.

8. Dana 19. decembra 2006. godine, M.R. je dozvoljeno da provede vjerski praznik kod kuće sa porodicom. Tokom kratkog boravka kući, ponovo je pokušala da izvrši samoubistvo i odmah vraćena u bolnicu.

9. U januaru 2007. godine M.R. je provela jedan vikend sa porodicom i zatim vraćena u bolnicu.

10. Kada je rođeno njeno unučje, 12. februara 2007. godine, M.R. je ponovo dobila dozvolu da provede nekoliko dana kod kuće sa porodicom. Vraćena je u bolnicu u 11 časova ujutro 14. februara 2007. godine. M.R. je rekla svojoj psihijatrici, V.G., da je bila nervozna, ali je poricala postojanje suicidalnih misli. Dodala je da je kod kuće uzimala redovnu terapiju. V.G. je odlučila da joj da jak sedativ i nakon pola sata M.R. je zaspala. Nedugo nakon toga njen suprug je napustio bolnicu. Kada ju je V.G. provjerila u 13:30 časova, M.R. je još uvijek spavala. Oko 15 časova M.R. je dobila redovnu terapiju i rekla dežurnom psihijatru da će izaći napolje da prošetata kroz dvorište bolnice, skupa sa još jednom pacijentkinjom. Ipak, njih dvije su napustile krug bolnice bez dozvole, skočile sa obližnjeg mosta i utopile se.

11. Zvanična istraga je pokrenuta 20. februara 2007. godine. Nakon prikupljanja izjava od zaposlenih na Klinici za psihijatriju u Podgorici, državni tužilac je odlučio da nema elemenata krivičnog djela za koje se goni po službenoj dužnosti. Podnosioci predstavke su obaviješteni o ovoj odluci 16. oktobra 2007. godine. Nijesu iskoristili pravo da sami preduzmu gonjenje kao supsidijarni tužioci (vidjeti donji stav 20).

12. Dana 21. marta 2007. godine podnosioci predstavke su podnijeli zahtjev za naknadu štete protiv Psihijatrijske klinike u Podgorici pred Osnovnim sudom u Podgorici.

13. Dana 12. juna 2008. godine pred sudom je saslušan tadašnji direktor Klinike za psihijatriju u Podgorici, Ž.G. On je izjavio da Klinika za psihijatriju u Podgorici ima dobru srazmjernu doktora i kreveta (jedanaest psihijatara na četrdeset kreveta) i da nema zatvoreno odjeljenje. Dodao je da zatvoreno odjeljenje nije pogodna sredina za pacijente koji boluju od depresije, kao što je to slučaj sa M.R. Po njegovom mišljenju, bilo bi nehumano takvog pacijenta smjestiti u zatvoreno odjeljenje.

14. Dana 10. novembra 2010. godine pred sudom je saslušana V.G., jedna od psihijatara na Klinici za psihijatriju u Podgorici (M.R. je bila njen pacijent posljednje dvije godine života). Ona je izjavila da je pregledala M.R. odmah nakon što se vratila u bolnicu 14. februara 2007. godine ujutro. Tom prilikom, M.R. joj je rekla da nije dobro spavala i da je bila nervozna, ali je poricala postojanje suicidalnih misli. M.R. joj je takođe rekla da je kod kuće uzimala redovnu terapiju. Stoga, V.G. je odlučila da M.R. da lijek Flormidal, najjači dostupni sedativ, kako bi joj omogućila da odspava par sati i da se pripremi za redovnu terapiju. Kada ju je advokat podnosilaca predstavke pitao zbog čega 14. februara 2007. godine nije smještena na zatvorenom odjeljenju, ona je dodala da Klinika za psihijatriju u Podgorici nema zatvoreno odjeljenje i da, u svakom slučaju, zdravstveno stanje M.R. nije bilo takvo da opravda njen smještaj na zatvorenom odjeljenju. U tom pogledu, složila se sa Ž.G. da takva odjeljenja nije pogodna sredina za pacijente kao što je M.R. (vidjeti stav 13 gore). U odgovoru na drugo pitanje advokata podnosilaca predstavke, objasnila je da svi pacijenti imaju neograničen pristup spoljnjim površinama klinike u vrijeme posjete i da su često koristili tu mogućnost.

15. Osnovni sud je uvrstio u dokaze i dva ekspertiska izvještaja. Na osnovu izvještaja odbora sa Medicinskog fakulteta u Kragujevcu, M.R. je trebalo da bude smještena na zatvorenom odjeljenju 14. februara 2007. godine, s obzirom na to da je ranije pokušavala da izvrši samoubistvo. Suprotno tome, na osnovu izvještaja odbora sa Medicinskog fakulteta u Novom Sadu, zdravstveno stanje M.R. na dan 14. februar 2007. godine nije bilo takvo da bi opravdalo njen smještaj na zatvorenom odjeljenju ili upotrebu mehaničkih ograničenja (kao što su kožne trake). Navedeni odbor je u izvještaju dodao da je bilo nemoguće spriječiti sve rizike od samoubistva kod pacijenata kao što je M.R. (bilo je slučajeva kada su takvi pacijenti izvršavali samoubistvo čak i na zatvorenim odjeljenjima). Zbog kontradiktornih izvještaja, sud je pozvao podnosiocе predstavke da podnesu i treći ekspertski izvještaj. Oni to nijesu uradili.

16. Nakon ponovnog suđenja Osnovni sud u Podgorici je donio presudu 9. jula 2014. godine. U presudi je navedeno da M.R. nije pokazivala znake suicidalnih misli 14. februara 2007. godine. Stoga, njeno zdravstveno stanje tog dana nije bilo takvo da opravda njen smještaj na zatvorenom odjeljenju ili upotrebu mehaničkih ograničenja. S tim u vezi, sud je smatrao da je izvještaj Medicinskog fakulteta u Novom Sadu (vidjeti stav 15 gore) usklađeniji sa domaćim pravom (vidjeti stav 21 dolje) i međunarodnim standardima koji su razvijeni posljednjih godina. Ovaj sud je takođe prihvatio procjenu V.G. da je upotreba lijeka Flormidal kako bi se M.R. omogućilo da odspava nekoliko sati i pripremi se za redovnu terapiju (vidjeti stav 14 gore) bila adekvatna i proporcionalna u datim okolnostima. Dakle, podnosioci predstavke nijesu uspjeli da dokažu da M.R. nije imala adekvatnu njegu. Ovaj sud je odbio tužbu podnosilaca predstavke i odredio im da plate troškove bolničkog liječenja u iznosu od 13.275,00 eura.

17. Dana 17. marta 2015. godine, Viši sud u Podgorici je potvrdio presudu od 9. jula 2014. godine.

18. Vrhovni sud je odbio reviziju podnosilaca predstavke 24. juna 2015. godine.

19. U njihovoj ustavnoj žalbi, podnosioci predstavke su se, *inter alia*, pozvali na član 2 Konvencije. Dana 7. februara 2018. godine, Ustavni sud je odbio njihovu žalbu. Nije našao razlog da se ne složi sa odlukama nižih sudova.

RELEVANTNI PRAVNI OKVIR I PRAKSA

I RELEVANTNO DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

20. Zakonik o krivičnom postupku iz 2003¹. godine je bio na snazi u relevantnom vremenu. Članom 59 tog Zakonika je propisano da kada državni tužilac nađe da nema osnova da preduzme gonjenje za krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, oštećeni ima pravo da pokrene supsidijarno gonjenje u roku od osam dana od dana kada je upoznat sa tom odlukom.

21. Zakon o zaštiti i ostvarivanju prava mentalno oboljelih lica iz 2005. godine² bio je na snazi od 4. juna 2005. godine. U skladu sa članom 8 tog Zakona, mentalno oboljela lica imaju pravo da budu liječena u najmanje ograničavajućoj okolini i sa najmanje ograničavajućim, nametljivim i prinudnim metodama. U skladu sa članom 43 tog Zakona, mjere ograničenja se mogu primijeniti isključivo kao krajnja mjera, „u trajanju od nekoliko minuta do nekoliko sati“.

II RELEVANTNO MEĐUNARODNO PRAVO I PRAKSA

22. Relevantno međunarodno pravo je navedeno u presudi u predmetu *Fernandes de Oliviera protiv Portugala* [VV], br. 78103/14, stavovi 68-77, 31. januar 2019. godine.

PRAVO

NAVODNA POVREDA ČLANA 2 KONVENCIJE

23. Podnosioci predstavke su se žalili na povredu materijalnog aspekta člana 2, navodeći da je bolnica znala, ili je morala znati, da je kod M.R. postojao stvarni i neposredni rizik od samoubistva i da nijesu preduzeli razumne mjere da spriječe takav rizik.

24. Član 2 Konvencije, u dijelu relevantnom za ovaj predmet, glasi:

„1. Pravo na život svakog lica zaštićeno je zakonom. ...“

A. Prihvatljivost

25. Vlada je tvrdila da podnosioci predstavke nijesu iscrpili sva domać pravne lijekove, kako je to propisano članom 35 stav 1 Konvencije. Konkretno, nijesu podnijeli krivičnu prijavu u vezi smrti M.R. ili započeli supsidijarno gonjenje nakon odluke da državni tužilac nema osnova da preduzme gonjenje (vidjeti stavove 11 i 20 gore).

26. Podnosioci predstavke su odgovorili da smatraju da je Klinika za psihijatriju u Podgorici, prije nego bilo koji njen zaposleni, odgovorna za smrt M.R. Stoga su odlučili da pokrenu građanski postupak protiv Klinike (vidjeti stav 12 gore).

27. Na početku, Sud naglašava da određivanje da li je domaći postupak predstavljao djelotvoran pravni lijek u smislu člana 35 stav 1 Konvencije, koji podnosilac predstavke mora iscrpiti, zavisi od brojnih činilaca, naročito žalbe podnosioca predstavke, obima obaveza države na osnovu tog konkretnog člana Konvencije, dostupnih pravnih lijekova u tuženoj državi i konkretnih okolnosti predmeta (vidjeli *Lopes de Sousa Fernandes protiv Portugala* [VV], br. 56080/13, stav 134, 19. decembar 2017).

28. Na primjer, Sud je utvrdio da, u oblasti nezakonite upotrebe sile od strane državnih službenika - ne samo greške, propusta ili nemara - građanski ili upravni postupak usmjeren isključivo na naknadu štete, a ne na obezbjeđivanja identifikovanja i kažnjavanja odgovornih lica, nije bio odgovarajuće i djelotvorno pravno sredstvo koje je moglo pružiti naknadu za pritužbe koje su se temeljile na materijalnom aspektu člana 2. i člana 3. Konvencije Vidjeti *Jeronovičs protiv Letonije* [VV], br. 44898/10, stav 76, 5. jul 2016. godine).

¹ Zakonik o krivičnom postupku, Sl. list br. 71/03, 07/04 i 47/06

² Zakon o zaštiti i ostvarivanju prava mentalno oboljelih lica, Sl. List br. 32/05, 73/10, 40/11 i 27/13

29. Suprotno tome, u slučajevima ljekarskog nemara Sud smatra da će procesna obaveza države, nametnuta članom 2 Konvencije, koja se tiče zahtjeva da se uspostavi efikasno pravosuđe, biti ispunjena ukoliko pravni sistem omogući žrtvama pravni lijek pred građanskim sudovima, bilo samostalno ili u vezi sa pravnim lijekom pred krivičnim sudovima, omogućavajući da se utvrdi odgovornost ljekara i dobije odgovarajuća naknada štete (vidjeti *Vo protiv Francuske* [VV], br. 53924/00, stav 90, ECHR 2004-VIII).

30. Sud dalje podsjeća da u slučaju kada postoji više pravnih ljekova koje pojedinac može koristiti, to lice ima pravo da izabere pravni lijek koji odgovara njegovom ili njenom osnovnom žalbenom navodu. Drugim riječima, kada se koristi jedan pravni lijek, nije potrebno koristiti drugi pravni lijek koji u suštini ima isti cilj (vidjeti *Jeličić protiv Bosne i Hercegovine* (odl.), br. 41183/02, ECHR 2005-XII (izvodi)).

31. Sud primjećuje da se konkretan predmet tiče navodnog medicinskog nemara u kontekstu izvršenja samoubistva tokom perioda dobrovoljne hospitalizacije u psihijatrijskoj ustanovi. Kako Vlada nije osporavala djelotvornost građanske tužbe za naknadu štete u ovom kontekstu, Sud smatra da podnosioci predstave nisu morali pokretati krivični postupak uz građanski postupak. Stoga, prigovor Vlade koji se odnosi na neiscrpljivanje domaćih pravnih ljekova mora biti odbijen.

32. Sud primjećuje da predstavka nije očigledno neosnovana ni neprihvatljiva po bilo kom drugom osnovu navedenom u članu 35 Konvencije. Stoga, mora biti proglašena prihvatljivom.

B. Osnovanost

33. Podnosioci predstave su tvrdili da je bolničko osoblje znalo, ili moralo znati, da je kod M.R. postojao stvarni i neposredni rizik od samoubistva i da nijesu uradili sve što se od njih razumno moglo očekivati kako bi spriječili taj rizik. Konkretno, tvrdili su da je M.R. trebao da bude dat jači sedativ i da su trebale biti primijenjene i druge mjere ograničenja.

34. Vlada je tvrdila da Sud treba da prihvati nalazišta domaćih sudova donijetih nakon pravičnih i akuzatornih domaćih postupaka, da je samoubistvo M.R. bilo nepredvidivo, i da je njega koja joj je bila pružena na Klinici za psihijatriju u Podgorici bila adekvatna.

35. Konkretni predmet je veoma sličan predmetu *Fernandes de Oliveira* gore citiran. U presudi u predmetu *Fernandes de Oliveira* (stav 124), Sud je utvrdio da državni organi imaju opštu operativnu obavezu (takozvana *Osmanova* obaveza; vidjeti presudu u predmetu *Osman protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 28. oktobar 1998. godine, stav 116, *Izveštaji o presudama i odlukama* 1998-VIII) koja se odnosi na dobrovoljne psihijatrijske pacijente, da preduzmu razumne mjere da se on ili ona zaštiti od stvarnog i neposrednog rizika od samoubistva. Dalje je utvrdio da će određene potrebne mjere zavisiti od naročitih okolnosti određenog slučaja, i te posebne okolnosti će se često razlikovati, u zavisnosti od toga da li je pacijent hospitalizovan dobrovoljno ili nedobrovoljno. Striktniji standard ispitivanja se može primijeniti, prema ocjeni Suda, kod pacijenata koji nijesu hospitalizovani na dobrovoljnoj osnovi.

36. Shodno tome, Sud mora ispitati da li su nadležni organi znali, ili morali znati, da je kod M.R. postojao stvarni i neposredni rizik od samoubistva i, ukoliko jeste, da li su uradili sve što se razumno moglo očekivati da preventivno djeluju na taj rizik, upotrebljavajući restriktivnije dostupne mjere (vidjeti *Keenan protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 27229/95, stav 93, ECHR 2001-III). Sud će imati na umu operativne izbore koji se moraju napraviti u smislu prioriteta i resursa prilikom obezbjeđivanja javnog zdravlja i pružanja određenih drugih javnih usluga isto kao što ima na umu teškoće koje su uključene u održavanje reda u modernim društvima (vidjeti *Fernandes de Oliveira*, gore citirana, stav 124).

37. Istovremeno, Sud ponavlja da je sama suština Konvencije poštovanje ljudskog dostojanstva i ljudskih sloboda. S tim u vezi, nadležni organi moraju vršiti svoje dužnosti na način koji je u skladu sa pravima i slobodama konkretnog pojedinca i to na takav način da se smanji mogućnost za samopovređivanje, bez narušavanja lične autonomije. Sud je priznao da prekomjerno restriktivne mjere mogu izazvati sporove na osnovu članova 3, 5 i 8 Konvencije (vidjeti *Fernandes de Oliveira*, gore citirana, stav 112, i izvori tamo citirani).

38. Kako bi se utvrdilo da li su organi znali ili morali znati da je život pojedinca pod stvarnim i neposrednim rizikom, što bi pokrenulo obavezu preduzimanja preventivnih mjera, Sud uzima u obzir brojne faktore kao što su istorija duševnih bolesti, tozbiļnost mentalnog stanja, prethodni pokušaji samoubistva ili samo-povređivanja, suicidalne misli ili prijetnje i znaci fizičke ili psihicke patnje (vidjeti *Fernandes de Oliveira*, gore citirana, stav 115, i izvori tamo citirani).

39. S tim u vezi, Sud mora biti oprezan kada preuzima ulogu prvostepenog suda, kada se to ne čini neizbježnim pod okolnostima konkretnog predmeta (vidjeti, na primjer, *McKerr protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (odl.), br. 28883/95. 4. april 2000. godine). Kao opšte pravilo, kada su se vodili postupci pred domaćim organima, nije zadatak Suda da zamijeni svojom procjenom činjenica onu koju su izvršili domaći sudovi, već je na domaćim sudovima da utvrde činjenice na osnovu dokaza iznijetih pred njima (vidjeti, između ostalih izvora, *Klaas protiv Njemačke*, 22. septembar 1993. godine, stav 29, Serija A br. 269). Iako Sud nije obavezan nalazištima domaćih sudova i ostaje slobodan da izvrši sopstvenu procjenu u svijetlu svih materijala koji se pred njim nalaze, pod normalnim okolnostima potrebni su uvjerljivi elementi da bi odstupio od činjenica koje su utvrdili domaći sudovi (vidjeti *Giuliani i Gaggio protiv Italije* [VV], br. 23458/02, stav 180, ECHR 2011).

40. Posmatrajući, prije svega, istoriju problema sa mentalnim zdravljem M.R., zajednički je stav da je patila od depresije duži vremenski period i da je bila hospitalizovana na različitim psihijatrijskim ustanovama na dobrovoljnoj osnovi, u više navrata (vidjeti stavove 5-7 gore).

41. Kada su u pitanju suicidalne misli ili prijetnje, Sud primjećuje da strane u postupcima pred domaćim državnim organima nijesu sporile činjenicu da je M.R. pokušala tri puta da izvrši samoubistvo, 31. decembra 2001. godine i 6. i 19. decembra 2006. godine, svaki put kod kuće (vidjeti gornje stavove 6-8). Dalje je utvrđeno da je, tokom njenog posljednje boravka na Klinici za psihijatriju u Podgorici, M.R. u dva navrata imala dozvolu da se vrati kući i provede vrijeme sa svojom porodicom jer je Klinika smatrala da je prestao rizik da može da naudi sebi (vidjeti stavove 9-10 gore). Konačno, oslanjajući se na svjedočenje psihijatra koji je liječio M.R. (vidjeti gornji stav 14), domaći sudovi su utvrdili da M.R. nije pokazivala znake suicidalnih misli posljednjeg dana života (vidjeti stav 16 gore).

42. Kada su u pitanju znaci fizičkog i mentalnog poremećaja, na osnovu kliničkih zabilješki od 14. februara 2007. godine, domaći sudovi su utvrdili da nije bilo zabrinjavajućih znakova u ponašanju M.R. Konkretno, nakon što je spavala par sati, oko 15 časova je primila redovnu terapiju i otišla u šetnju, skupa sa još još jednom pacijentkinjom (vidjeti stav 16 gore). Psihijatrica koja ju

je liječila je objasnila da svi pacijenti imaju neograničen pristup spoljašnjem dvorištu bolnice u vrijeme posjete i da su često koristili tu mogućnost (vidjeti stav 14 gore). Domaći sudovi su prihvatili tu procjenu (vidjeti stav 16 gore).

43. S obzirom na to da nijesu iznijeti uvjerljivi elementi koji mogu navesti Sud da odstupa od činjenica koje su utvrdili domaći sudovi, Sud zaključuje da nije utvrđeno da su nadležni organi znali ili morali znati da je postojala neposredna opasnost po život M.R. 14. februara 2007. godine.

44. Shodno tome, Sud ne nalazi potrebnim da cijeni drugi dio *Osman/Keenan* testa, odnosno da procjenjuje da li su nadležni organi preduzeli sve mjere koje su se od njih razumno mogle očekivati (vidjeti *Fernandes de Oliveira*, gore citirana, stav 132).

45. U svijetlu gore navedenog, nije bilo povrede člana 2 Konvencije.

IZ OVIH RAZLOGA, SUD, JEDNOGLASNO,

1. *Proglašava* predstavku prihvatljivom;
2. *Utvrdjuje* da nije bilo povrede člana 2 Konvencije.

Sačinjeno na engleskom jeziku, u pisanoj formi, 2. septembra 2021. godine, u skladu sa Pravilom 77 stavovi 2 i 3 Poslovnika Suda.

{signature_p_2}

Victor Soloveytkhik
Registarar

Síofra O'Leary
Predsjednik

PRILOG

Spisak podnosioca predstavke:

Br.	Ime podnosioca predstavke	Godina rođenja
1.	Dejan RAŽNATOVIĆ	1980.
2.	Darko RAŽNATOVIĆ	1987.
3.	Radojica RAŽNATOVIĆ	1952.

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

FIFTH SECTION

CASE OF RAŽNATOVIĆ v. MONTENEGRO
(Application no. 14742/18)

JUDGMENT

Art 2 (substantive) • Life • Positive obligations • No cogent elements to depart from domestic court finding that State-run psychiatric hospital neither knew nor ought to have known of immediate risk to voluntary patient's life through suicide

STRASBOURG
2 September 2021

This judgment will become final in the circumstances set out in Article 44 § 2 of the Convention. It may be subject to editorial revision.

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

In the case of Ražnatović v. Montenegro,

The European Court of Human Rights (Fifth Section), sitting as a Chamber composed of:

Síofra O’Leary, *President*,

Ganna Yudkivska,

Jovan Ilievski,

Lado Chanturia,

Ivana Jelić,

Arnfinn Bårdsen,

Mattias Guyomar, *judges*,

and Victor Soloveytchik, *Section Registrar*,

Having regard to:

the application (no. 14742/18) against Montenegro lodged with the Court under Article 34 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (“the Convention”) by three Montenegrin nationals, Mr Dejan Ražnatović, Mr Darko Ražnatović and Mr Radojica Ražnatović (“the applicants”), on 20 March 2018;

the decision to give notice to the Montenegrin Government (“the Government”) of the complaint under the substantive aspect of Article 2 of the Convention concerning the suicide of M.R. and to declare inadmissible the remainder of the application;

the parties’ observations;

Having deliberated in private on 6 July 2021,

Delivers the following judgment, which was adopted on that date:

INTRODUCTION

1. The applicants complained under the substantive aspect of Article 2 of the Convention that their mother and spouse, M.R., had been able to commit suicide as a result of the negligence of a State-run psychiatric hospital where she had been voluntarily hospitalised.

THE FACTS

2. The applicants were born in 1980, 1987 and 1952 respectively, and live in Podgorica. They were represented by Mr B. Lutovac, a lawyer practising in Podgorica.

3. The Government were represented by their Agent, Ms V. Pavličić.

4. The facts of the case as submitted by the parties may be summarised as follows.

5. The applicants’ mother and wife, M.R. (born in 1955), was diagnosed with depression in 1999.

6. In the period 2000-2003 she was admitted as a voluntary in-patient to the Podgorica Psychiatric Clinic, the Dobrota Psychiatric Hospital and the Mental Health Institute in Belgrade on a number of occasions. During that period, she attempted to commit suicide once (on 31 December 2001), while she was at home.

7. In the period 2003-2006 she saw a doctor at the Podgorica Psychiatric Clinic as an out-patient, though not on a regular basis. On 6 December 2006 she was admitted as a voluntary in-patient to the same hospital because she had attempted to commit suicide.

8. On 19 December 2006 M.R. was allowed to spend a religious holiday at home with her family. During her short stay at home, she again attempted to commit suicide and immediately returned to hospital.

9. In January 2007 M.R. spent one weekend at home with her family and then returned to hospital.

10. On the occasion of the birth of her grandchild on 12 February 2007, M.R. was again authorised to spend several days at home with her family. She returned to hospital at 11 a.m. on 14 February 2007. M.R. said to V.G., her psychiatrist, that she was nervous, but denied having suicidal thoughts. She added that she had been taking regular therapy at home. V.G. decided to give her a strong sedative and, about half an hour later, M.R. fell asleep. Her husband left the hospital soon after. When V.G. checked on her at 1.30 p.m., M.R. was still sleeping. Around 3 p.m. M.R. received regular therapy and told a psychiatrist on duty that she would go out into the hospital grounds, together with another patient, for a walk. However, the two of them left the hospital grounds without permission, jumped off a nearby bridge and drowned.

11. An official investigation was initiated on 20 February 2007. Having obtained statements from the staff of the Podgorica Psychiatric Clinic, the public prosecutor eventually decided not to prosecute. The applicants were notified of that decision on 16 October 2007. They did not bring any subsidiary prosecution (see paragraph 20 below).

12. On 21 March 2007 the applicants brought a civil action for damages against the Podgorica Psychiatric Clinic before the Podgorica Court of First Instance.

13. On 12 June 2008 the court heard the then director of the Podgorica Psychiatric Clinic, Ž.G. He said that the Podgorica Psychiatric Clinic had a good ratio of doctors to beds (eleven psychiatrists for forty beds) and that it had no closed wards. He added that closed wards were not a conducive environment for patients with depression such as M.R. It would, in his opinion, be inhuman to place such a patient in a closed ward.

14. On 10 November 2010 the court heard V.G., one of the psychiatrists at the Podgorica Psychiatric Clinic (M.R. had been her patient for the last two years of her life). She said that she had seen M.R. immediately after her return to the hospital on the morning of 14 February 2007. On that occasion, M.R. had told her that she had not slept well and that she had been nervous, but had denied having suicidal thoughts. M.R. had also told her that she had been taking regular therapy at home. V.G. had therefore decided that M.R. should be given Flormidal, the strongest sedative available, in order to allow her to sleep for a couple of hours and prepare her for regular therapy. When asked by the applicants’ lawyer why M.R. had not been placed in a closed ward on 14 February 2007, she replied that the Podgorica Psychiatric Clinic did not have closed wards and that, in any event, M.R.’s state of health had not been such as to justify her placement in a closed ward. In this regard, she agreed with Ž.G. that such wards were not a conducive environment for patients such as M.R. (see paragraph 13 above). In reply to another question from the applicant’s lawyer, she explained that all patients had unrestricted access to the external grounds of the hospital during visiting hours and that they usually availed themselves of that opportunity.

15. The court also admitted two expert reports in evidence. According to a team from the Kragujevac Medical Faculty, M.R. should have been placed in a closed ward on 14 February 2007, given her earlier suicide attempts. Conversely, according to a team from the Novi Sad Medical Faculty, M.R.’s state on 14 February 2007 had not been such as to justify her placement in a closed ward or the use of mechanical restraints (such as leather straps). The team added that it was impossible to prevent all risk of suicide in the case of patients such as M.R. (there had been cases of such patients committing suicide even in closed wards). In view of the contradictory reports, the court invited the applicants to submit a third expert report. They failed to do so.

16. After a retrial, the Podgorica Court of First Instance delivered judgment on 9 July 2014. It considered that M.R. had displayed no signs of suicidal thoughts on 14 February 2007. Therefore, her state of health on that date had not been such as to justify her placement in a

closed ward or the use of mechanical restraints. In that connection, it considered the report of the Novi Sad Medical Faculty (see paragraph 15 above) to be more in line with domestic law (see paragraph 21 below) and the international standards which had been developed in recent years. The court also accepted V.G.'s assessment that the use of Flormidal, in order to allow M.R. to sleep for a couple of hours and prepare her for regular therapy (see paragraph 14 above), had been appropriate and proportionate in the circumstances. The applicants had therefore failed to show that M.R. had not received adequate care. The court dismissed the applicants' action and ordered them to pay the hospital's legal costs to a total of 13,275 euros.

17. On 17 March 2015 the High Court in Podgorica upheld the judgment of 9 July 2014.

18. The Supreme Court dismissed the applicants' appeal on points of law on 24 June 2015.

19. In their constitutional appeal, the applicants invoked Article 2 of the Convention, *inter alia*. On 7 February 2018 the Constitutional Court dismissed their appeal. It discerned no reason to disagree with the decisions of the lower courts.

RELEVANT LEGAL FRAMEWORK AND PRACTICE

I. RELEVANT DOMESTIC LAW AND PRACTICE

20. The Code of Criminal Procedure 2003¹ was in force at the relevant time. Article 59 of that code provided that where the public prosecutor decided not to prosecute a criminal offence which was subject to public prosecution, the victim was entitled to initiate a subsidiary prosecution within eight days from the notification of that decision.

21. The Mental Health Act 2005² has been in force since 4 June 2005. In accordance with section 8 of that Act, mentally ill persons have the right to be cared for in the least restrictive environment and with the least restrictive or intrusive treatment available. In accordance with section 43 of that Act, a measure of restraint may be used only as a last resort, "for a duration of between several minutes and several hours".

II. RELEVANT INTERNATIONAL LAW AND PRACTICE

22. The relevant international law was outlined in *Fernandes de Oliveira v. Portugal* [GC], no. 78103/14, §§ 68-77, 31 January 2019.

THE LAW

ALLEGED VIOLATION OF ARTICLE 2 OF THE CONVENTION

23. The applicants complained under the substantive aspect of Article 2 that the hospital had known, or ought to have known, that M.R. had posed a real and immediate risk of suicide and that it had failed to take reasonable measures to prevent that risk.

24. Article 2 of the Convention, in so far as relevant to the present case, reads as follows:

"1. Everyone's right to life shall be protected by law. ...
..."

A. Admissibility

25. The Government maintained that the applicants had failed to exhaust all domestic remedies, as required by Article 35 § 1 of the Convention. In particular, they had not filed a criminal complaint regarding the death of M.R. or commenced a subsidiary prosecution following the decision of the public prosecutor not to prosecute (see paragraphs 11 and 20 above).

26. The applicants replied that they considered the Podgorica Psychiatric Clinic, rather than any of its employees, responsible for M.R.'s death. They had therefore decided to bring civil proceedings against the hospital (see paragraph 12 above).

27. At the outset, the Court stresses that determining whether a domestic procedure constitutes an effective remedy within the meaning of Article 35 § 1, which an applicant must exhaust, depends on a number of factors, notably the applicant's complaint, the scope of the obligations of the State under that particular Convention provision, the available remedies in the respondent State and the specific circumstances of the case (see *Lopes de Sousa Fernandes v. Portugal* [GC], no. 56080/13, § 134, 19 December 2017).

28. For example, the Court has held that, in the area of unlawful use of force by State agents – and not mere fault, omission or negligence – civil or administrative proceedings aimed solely at awarding damages, rather than ensuring the identification and punishment of those responsible, were not adequate and effective remedies capable of providing redress for complaints based on the substantive aspect of Articles 2 and 3 of the Convention (see *Jeronovičs v. Latvia* [GC], no. 44898/10, § 76, 5 July 2016).

29. By contrast, in medical negligence cases the Court has considered that the procedural obligation imposed by Article 2, which concerns the requirement to set up an effective judicial system, will be satisfied if the legal system affords victims a remedy in the civil courts, either alone or in conjunction with a remedy in the criminal courts, enabling any responsibility of the doctors concerned to be established and any appropriate civil redress to be obtained (see *Vo v. France* [GC], no. 53924/00, § 90, ECHR 2004-VIII).

30. The Court further recalls that in the event of there being a number of remedies which an individual can pursue, that person is entitled to choose a remedy which addresses his or her essential grievance. In other words, when a remedy has been pursued, use of another remedy which has essentially the same objective is not required (see *Jeličić v. Bosnia and Herzegovina* (dec.), no. 41183/02, ECHR 2005-XII (extracts)).

31. The Court notes that the present case concerns an alleged act of medical negligence within the context of a suicide during a period of voluntary hospitalisation in a psychiatric institution. Since the Government have not contested the effectiveness of a civil action for damages in this context, the Court considers that the applicants were not required to use the criminal avenue in addition to, or instead of, the civil avenue. The objection of non-exhaustion of domestic remedies raised by the Government must therefore be dismissed.

32. The Court notes that the application is neither manifestly ill-founded nor inadmissible on any other grounds listed in Article 35 of the Convention. It must therefore be declared admissible.

B. Merits

33. The applicants submitted that the hospital staff had known or ought to have known that M.R. posed a real and immediate risk of suicide, and that they had failed to do all that could reasonably have been expected of them to prevent that risk. In particular, they claimed that a stronger sedative should have been given to M.R. and that other measures of restraint should have also been employed.

¹ *Zakonik o krivičnom postupku*, Official Gazette nos. 71/03, 07/04 and 47/06.

² *Zakon o zaštiti i ostvarivanju prava mentalno oboljelih lica*, Official Gazette nos. 32/05, 73/10, 40/11 and 27/13.

34. The Government argued that the Court should accept the findings of the domestic courts, reached after fair and adversarial domestic proceedings, that M.R.'s suicide had been unforeseeable and that the care which she had received from the Podgorica Psychiatric Clinic had been adequate.

35. The present case is very similar to *Fernandes de Oliveira*, cited above. In *Fernandes de Oliveira* (§ 124), the Court held that the authorities had a general operational duty (the so-called *Osman* duty; see *Osman v. the United Kingdom*, 28 October 1998, § 116, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-VIII) with respect to a voluntary psychiatric patient to take reasonable measures to protect him or her from a real and immediate risk of suicide. It further held that the specific measures required will depend on the particular circumstances of the case, and those specific circumstances will often differ depending on whether the patient is hospitalised voluntarily or involuntarily. A stricter standard of scrutiny may be applied, in the Court's assessment, in the case of involuntary patients.

36. Accordingly, the Court must examine whether the authorities knew, or ought to have known, that M.R. posed a real and immediate risk of suicide and, if so, whether they did all that could reasonably have been expected of them to prevent that risk by putting in place the restrictive measures available (see *Keenan v. the United Kingdom*, no. 27229/95, § 93, ECHR 2001-III). The Court will bear in mind the operational choices which must be made in terms of priorities and resources in providing public healthcare and certain other public services in the same way as it bears in mind the difficulties involved in policing modern societies (see *Fernandes de Oliveira*, cited above, § 124).

37. At the same time, the Court reiterates that the very essence of the Convention is respect for human dignity and human freedom. In this regard, the authorities must discharge their duties in a manner compatible with the rights and freedoms of the individual concerned and in such a way as to diminish the opportunities for self-harm, without infringing personal autonomy. The Court has acknowledged that excessively restrictive measures may give rise to issues under Articles 3, 5 and 8 of the Convention (see *Fernandes de Oliveira*, cited above, § 112, and the authorities cited therein).

38. In order to establish whether the authorities knew or ought to have known that the life of a particular individual was subject to a real and immediate risk, triggering the duty to take appropriate preventive measures, the Court takes into account a number of factors, such as a history of mental health problems, the gravity of the mental condition, previous attempts to commit suicide or self-harm, suicidal thoughts or threats and signs of physical or mental distress (see *Fernandes de Oliveira*, cited above, § 115, and the authorities cited therein).

39. In this connection, the Court must be cautious in taking on the role of a first-instance tribunal of fact, where this is not rendered unavoidable by the circumstances of a particular case (see, for example, *McKerr v. the United Kingdom* (dec.), no. 28883/95, 4 April 2000). As a general rule, where domestic proceedings have taken place, it is not the Court's task to substitute its own assessment of the facts for that of the domestic courts and it is for the latter to establish the facts on the basis of the evidence before them (see, among many other authorities, *Klaas v. Germany*, 22 September 1993, § 29, Series A no. 269). Though the Court is not bound by the findings of domestic courts and remains free to make its own appreciation in the light of all the material before it, in normal circumstances it requires cogent elements to lead it to depart from the findings of fact reached by the domestic courts (see *Giuliani and Gaggio v. Italy* [GC], no. 23458/02, §§ 180, ECHR 2011).

40. Turning first to M.R.'s history of mental health problems, it is common ground that she had suffered from depression over a long period and that she had been hospitalised at different psychiatric institutions, on a voluntary basis, on many occasions (see paragraphs 5-7 above).

41. As to suicidal thoughts or threats, the Court notes that the parties to the national proceedings did not dispute the fact that M.R. had attempted to commit suicide on three occasions, on 31 December 2001 and on 6 and 19 December 2006, each time at home (see paragraphs 6-8 above). It was further established that, during her last stay at the Podgorica Psychiatric Clinic, M.R. had been allowed to return home to spend time with her family on two occasions because the hospital considered that the risk she might pose to herself had diminished (see paragraphs 9-10 above). Lastly, relying on the testimony of the psychiatric doctor treating M.R. (see paragraph 14 above), the domestic courts found that M.R. had not displayed signs of suicidal thoughts on the last day of her life (see paragraph 16 above).

42. As to signs of physical or mental distress, on the basis of the clinical records for 14 February 2007, the domestic courts found that no worrying signs in M.R.'s behaviour had been noted. Notably, after having slept a couple of hours, at around 3 p.m. she had received regular therapy and had gone out for a walk, together with another patient (see paragraph 10 above). The psychiatric doctor treating her explained that all patients had unrestricted access to the external grounds of the hospital during the visiting hours and that they usually availed themselves of that opportunity (see paragraph 14 above). That assessment was accepted by the domestic courts (see paragraph 16 above).

43. Since no cogent elements have been provided which could lead the Court to depart from the findings of fact of the national courts, the Court concludes that it has not been established that the authorities knew or ought to have known that there was an immediate risk to M.R.'s life on 14 February 2007.

44. Accordingly, the Court does not need to assess the second part of the *Osman/Keenan* test, namely whether the authorities had taken the measures which could reasonably have been expected of them (see *Fernandes de Oliveira*, cited above, § 132).

45. In the light of the foregoing, there has been no violation of Article 2 of the Convention.

FOR THESE REASONS, THE COURT, UNANIMOUSLY,

1. Declares the application admissible;
2. Holds that there has been no violation of Article 2 of the Convention.

Done in English, and notified in writing on 2 September 2021, pursuant to Rule 77 §§ 2 and 3 of the Rules of Court.

(Signature)
Victor Soloveytschik
Registrar

Síofra O'Leary
President

APPENDIX
List of applicants:

No.	Applicant's Name	Year of birth
1.	Dejan RAŽNATOVIĆ	1980
2.	Darko RAŽNATOVIĆ	1987
3.	Radojica RAŽNATOVIĆ	1952

1808.

Na osnovu člana 95. tačka 8 Ustava Crne Gore i člana 1 i 3 Zakona o državnim odlikovanjima i priznanjima predsjednik Crne Gore Milo Đukanović je u 2021. godini dodijelio odlikovanja:

ORDEN CRNOGORSKE VELIKE ZVIJEZDE

1. Radivoje Brajović, Ukaz broj 01-775 od 9.07.2021. godine

ORDEN CRNOGORSKE ZASTAVE PRVOG STEPENA

1. Admiral flote Branko Mamula, Ukaz broj 01-558 od 20.05.2021. godine;
2. Vuko Dragašević, Ukaz broj 01-776 od 9.07.2021. godine;
3. Zarija Vukašinović, Ukaz broj 01-777 od 9.07.2021. godine;
4. Rafet Husović, Ukaz broj 01-778 od 9.07.2021. godine;
5. Branko Banjević, Ukaz broj 01-779 od 9.07.2021. godine.

ORDEN CRNOGORSKE ZASTAVE DRUGOG STEPENA

1. UBNOR-a i ANTI FAŠISTA Nikšić, Ukaz broj 01-1242 Od 9.07.2021. godine;
2. Radoje Pajović-posthumno, Ukaz broj 01-780 od 9.07.2021. godine.

ORDEN CRNOGORSKE ZASTAVE TREĆEG STEPENA

1. Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske, Ukaz broj 01-1259 od 13.12.2021. godine.

MEDALJA ZA ZASLUGE

1. Robert Graig Perry, Jr., Ukaz broj 01-637 od 22.06.2021. godine;
2. Anna Jankovic, Ukaz broj 01-749 od 15.07.2021. godine.

Broj: 05-1282/21

Podgorica, 21. decembra 2021. godine

Generalni sekretar predsjednika Crne Gore,
Slavoljub Stijepović, s.r.

1809.

Na osnovu člana 24 stav 2 Zakona o notarima („Službeni list RCG”, broj 68/05 i „Službeni list CG“, br.49/08, 55/16 i 84/18) i na osnovu Rješenja Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava o prestanku vršenja poslova notara Danila Jovanovića br.01-071/21-12431 od 13.12.2021. godine, predsjednik Notarske komore Crne Gore, dana 14.12.2021. godine, donio je

R J E Š E N j E

Briše se iz Imenika notara Notarske komore Crne Gore, Danilo Jovanović, notar sa službenim sjedištem u Tivtu, upisan dana 28.06.2012. godine pod br.01-8/11-06/12 usled smrti notara.

O b r a z l o ž e n j e

Rješenjem Ministra pravde br. 01-3950/12 od 30.05.2012. godine, Danilo Jovanović je imenovan za notara za područje Osnovnog suda u Kotoru sa službenim sjedištem u Tivtu i upisan u Imenik notara pod br.8/11-06/12.

Na osnovu obavještenja Notarske komore Crne Gore da je notar preminuo dana 15.11.2021. godine, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava je donijelo Rješenje o prestanku vršenja poslova notara br.01-071/21-12431 od 13.12.2021. godine. Shodno članu 24 stav 2 Zakona o notarima, po obavještenju ministra Notarska komora Crne Gore je dužna da izbriše notara iz Imenika notara.

Shodno navedenom odlučeno je kao u dispozitivu rješenja.

Broj: 1699/21

Podgorica, 13. decembra 2021. godine

Notarska Komora Crne Gore
Predsjednik,
Branislav Vukićević, s.r.